

**การกระจายภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและ
ภาษีมูลค่าเพิ่มของครัวเรือนไทย จำแนกตามกลุ่ม
เศรษฐกิจฐานะ ในปี พ.ศ. 2556 และ 2564**

ทีปกร จิรัฏฐิติกุลชัย ปรีชยา แสงทวีวรรณ และ พรทิศา ทัพเจริญ

31 มีนาคม 2567

Discussion Paper
No.87

การกระจายภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีมูลค่าเพิ่มของครัวเรือนไทย

จำแนกตามกลุ่มเศรษฐกิจฐานะ ในปี พ.ศ. 2556 และ 2564

ปรีชยา แสงทวีวรรณ¹

พรทิศา ทัพเจริญ²

ทีปกร จิริฐิติกุลชัย³

Version: March 28, 2024

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้ศึกษาภาระภาษีหรือค่าใช้จ่ายของครัวเรือนสำหรับภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีมูลค่าเพิ่ม จำแนกตามระดับเศรษฐกิจฐานะ โดยพิจารณาการกระจายภาระภาษีเป็นสัดส่วนภาษีต่อรายได้ และค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือน ซึ่งวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2556 และ 2564

ผลการศึกษาแสดงลักษณะการกระจายของภาระภาษีที่สอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้า คือ ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีโครงสร้างแบบก้าวหน้า ทำให้ภาระภาษีเพิ่มขึ้นตามครัวเรือนที่มีฐานะสูงขึ้น ในขณะที่ภาษีมูลค่าเพิ่มมีลักษณะโครงสร้างภาษีแบบถดถอยเมื่อวัดเป็นสัดส่วนต่อรายได้ ทำให้สัดส่วนภาษีต่อรายได้ของครัวเรือนจนสูงกว่าครัวเรือนรวย ในทางกลับกัน ภาษีมูลค่าเพิ่มมีโครงสร้างภาษีแบบก้าวหน้าเมื่อวัดเป็นสัดส่วนเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายของครัวเรือน

¹ นักศึกษาโครงการเศรษฐศาสตร์บัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ Email: preechaya.s@st.econ.tu.ac.th

² นักศึกษาโครงการเศรษฐศาสตร์บัณฑิต คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ Email: porntita.t@st.econ.tu.ac.th

³ อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ Email: theepakorn@econ.tu.ac.th

หมายเหตุ: ปรีชยา แสงทวีวรรณ และ พรทิศา ทัพเจริญ เป็นผู้แต่งหลักร่วม (lead co-authors) โดยเรียงชื่อตามลำดับตัวอักษร

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบการกระจายของภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาระหว่างปี พ.ศ. 2556 และ 2564 โดยกำหนดลักษณะอัตราภาษีและการลดหย่อนภาษีคงที่ (counterfactual simulation) และเปรียบเทียบโดยตรง พบว่า ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีการกระจายภาระภาษีที่ก้าวหน้าน้อยลง

ในที่สุดแล้วงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า แม้ในกลุ่มครัวเรือนที่จนที่สุดมีการร่วมจ่ายภาษีเช่นเดียวกัน เพียงแต่แตกต่างกันตามสัดส่วนภาระภาษีที่แบกรับเมื่อเปรียบเทียบกับมาตรฐานการดำรงชีวิต จึงไม่เป็นดัง คำกล่าวที่ว่าคนจนไม่เสียภาษี ในขณะที่สอดคล้องกับหลักความเป็นธรรมในแนวดิ่ง (vertical equity) คือ ผู้ได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจหรือมีโอกาสมากกว่า ควรจะต้องจ่ายภาษีมากกว่าตามสัดส่วน ดังนั้น ทุกคนควรมีสิทธิที่จะได้รับประโยชน์จากการจัดสรรโอกาสและทรัพยากรทางเศรษฐกิจ

คำสำคัญ (ภาษาไทย): ภาษีมูลค่าเพิ่ม, ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา, การกระจายภาระภาษี, ความเหลื่อมล้ำ, การพัฒนาที่ยั่งยืน

คำสำคัญ (ภาษาอังกฤษ): Value-added Tax (VAT), Personal Income Tax (PIT), tax incidence, inequality, sustainable development

1. บทนำ

“...คนจนไม่เสียภาษีแต่อยากได้รัฐสวัสดิการ, ไม่ได้จ่ายภาษี ไม่ควรได้รับ, จ่ายภาษีแค่ 4 ล้านคน เป็นภาระงบประมาณ, ฯลฯ” วาทกรรมและมายาคติเหล่านี้เกี่ยวกับการเสียภาษีของคนจน และการจัดสรรทรัพยากรให้เป็นธรรมเพื่อคุณภาพชีวิต เป็นสิ่งที่เรามักจะได้ยินบ่อยครั้งในสังคมไทย ซึ่งนำไปสู่ทัศนคติที่คับแคบเกี่ยวกับการลดทอนคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้ด้อยโอกาสทางเศรษฐกิจสังคมและเป็นประชากรส่วนใหญ่ในสังคมไทย

วาทกรรมเหล่านี้ส่วนหนึ่งอาจจะเกิดจากการได้รับการยกเว้นภาษีของผู้มีรายได้น้อย เนื่องจากการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในประเทศไทยมีโครงสร้างภาษีแบบอัตราก้าวหน้า (progressive tax) โดยอัตราภาษีจะเพิ่มขึ้นตามรายได้สุทธิของผู้เสียภาษี แต่ผู้ที่มีรายได้ 0-150,000 บาท จะได้รับการยกเว้นภาษี โดยวัตถุประสงค์ของการเก็บภาษีแบบอัตราก้าวหน้าเป็นไปตามหลักเศรษฐศาสตร์สาธารณะ คือ ความเป็นธรรมในแนวดิ่ง (vertical equity) หมายถึง กลุ่มที่มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและมีกำลังมากกว่า ควรจะเป็นผู้เสียภาษีมากกว่ากลุ่มที่มีโอกาสและทรัพยากรน้อยกว่า ซึ่งจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้

ขณะเดียวกัน เราก็มีการเก็บภาษีจากการบริโภค เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม ซึ่งทุกคนในสังคมได้ร่วมกันจ่าย โดยมีลักษณะเป็นภาษีทางอ้อม (indirect tax) ซึ่งผู้มีหน้าที่เสียภาษี คือ ผู้ขาย สามารถผลักภาระภาษีมูลค่าเพิ่มไปยังผู้บริโภคโดยบวกเข้าไปในราคาสินค้า จึงหมายความว่า ทุกคนในสังคมได้ร่วมกันจ่ายภาษีที่จัดเก็บจากฐานการบริโภค

ยิ่งไปกว่านั้น การจัดเก็บภาษีเปรียบเสมือนการที่รัฐจัดเก็บส่วนแบ่งรายได้ของภาคเอกชนจากการที่เอกชนได้ใช้ประโยชน์จากสินค้าและบริการสาธารณะของประเทศ อีกทั้งผู้ผลิตซึ่งมีรายได้จากการประกอบกิจการต่าง ๆ มีจำนวนไม่น้อยที่จ้างแรงงานด้วยอัตราค่าจ้างที่ต่ำเกินไป โดยค่าจ้างขั้นต่ำและค่าจ้างทั่วไปเพิ่มขึ้นช้ากว่าการขยายตัวของผลิตภาพแรงงานและการเติบโตทางเศรษฐกิจ (นพดล บุรณะธนัง และพรเกียรติ ยั่งยืน, 2556) ซึ่งแสดงถึงการเพิ่มขึ้นของรายได้ในคนกลุ่มหนึ่งที่สามารถเข้าถึงทรัพยากรได้มากกว่า มีความเกี่ยวข้องกับต้นทุนของคนกลุ่มล่าง ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศที่ต้องเสียโอกาสในการมีคุณภาพชีวิตที่เติบโตทันสภาพเศรษฐกิจและค่าครองชีพ

ในส่วนของการเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในประเทศไทยมีลักษณะเป็นโครงสร้างภาษีก้าวหน้า จากงานศึกษาการกระจายภาระภาษีจำแนกตามชั้นรายได้โดย วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์ และ อมรเทพ จาวะลา (2557) พบว่า ภาระภาษีมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่เป็นอัตราก้าวหน้ามากขึ้น ระหว่างปี พ.ศ. 2543 และ 2550 โดยจะเห็นได้จากอัตราภาษีที่ยังคงระดับต่ำ และปรับเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วสำหรับผู้มีรายได้ 20% บนสุด โดยกลุ่มคนที่มีรายได้สูงสุด 10% เสียภาษีในอัตรา 5.6% ในปี พ.ศ. 2543 และเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็น 7.2% ในปี พ.ศ. 2550 แสดงถึงอัตราภาษีที่เก็บตามชั้นรายได้ค่อนข้างเป็นอัตราที่ก้าวหน้า แต่ในบางช่วงของชั้นรายได้ก็มีอัตราที่ถดถอย เนื่องจากการเสียภาษีที่อนุญาตให้มีการหักค่าลดหย่อน ซึ่งเป็นผลการศึกษาที่พบในลักษณะเดียวกันกับการศึกษาโดย ชัยรัตน์ เอี่ยมกุลวัฒน์ (2555) ในการศึกษาการ

กระจายภาระภาษีและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย พ.ศ. 2531 และ 2552 พบว่า ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา มีลักษณะก้าวหน้า และกลุ่มครัวเรือนรายได้น้อยร้อยละ 0-50 เป็นกลุ่มครัวเรือนที่ไม่ถึงเกณฑ์เสียภาษี ยังต้องรับภาระภาษี ซึ่งอาจเนื่องมาจากกลุ่มอาชีพรับจ้างเป็นกลุ่มอาชีพส่วนใหญ่ของแรงงานที่อยู่นอกระบบ จะถูกหักภาษี ณ ที่จ่าย เนื่องจากไม่มีความรู้และความสนใจ ทำให้ไม่ได้ทำการขอคืนภาษี (ลักษิกา วรรณจิตจรูญ, 2552) นอกจากนี้ การศึกษาของ ศิริพร แซ่อึ้ง (2561) เกี่ยวกับผลของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อการกระจายรายได้ พบว่า การจัดเก็บภาษีช่วยให้การกระจายรายได้ดีขึ้นอย่างมาก แตกต่างจากค่าลดหย่อนทางภาษีที่ทำให้การกระจายรายได้แย่ลง โดยกลุ่มผู้มีรายได้น้อยได้ประโยชน์จากการใช้สิทธิลดหย่อนเพียงเล็กน้อย หรือไม่ได้ใช้สิทธิทางภาษีเลย

ถึงแม้ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในประเทศไทยจะมีลักษณะโครงสร้างภาษีที่ก้าวหน้ามากขึ้น (ชัยรัตน์ เอี่ยมกุลวัฒน์, 2555) ซึ่งทำให้การกระจายรายได้มีความเท่าเทียมเพิ่มมากขึ้น แต่การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวนี้ก็ยังคงถือว่าการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อย ซึ่งยังไม่เพียงพอที่จะช่วยลดความไม่เท่าเทียม (ลักษิกา วรรณจิตจรูญ, 2552) โดยมีสาเหตุหลักจากจำนวนผู้เสียภาษีน้อยและมีการลดหย่อนทางภาษี ซึ่งรัฐควรขยายจำนวนผู้เสียภาษี โดยเฉพาะแรงงานนอกระบบ ยิ่งไปกว่านั้น ระบบภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาควรมีการลดหย่อนภาษีให้น้อยที่สุด เนื่องจากผู้มีรายได้สูงจะได้ประโยชน์ทางภาษีมากกว่าผู้มีรายได้น้อย (ชัยรัตน์ เอี่ยมกุลวัฒน์, 2555) เช่นเดียวกับงานศึกษาโดย ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ (2560) พบว่า การจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในประเทศไทยยังไม่ครอบคลุมฐานภาษีทั้งหมด จึงไม่ได้ลดความเหลื่อมล้ำมากนัก และคนที่มียาได้สูงสุด 1% ของประเทศมีการเสียภาษีเฉลี่ยน้อยกว่า 35% ของรายได้ ซึ่งเกิดจากการหักค่าลดหย่อนทางภาษี

ในส่วนของการจัดเก็บภาษีทางอ้อม เช่น ภาษีมูลค่าเพิ่ม (value-added tax หรือ VAT) เป็นการเก็บภาษีจากการบริโภค โดย VAT จัดเก็บในอัตราเดียวคือ 7% ทำให้คนรวยและคนจนที่บริโภคสินค้าหรือบริการประเภทเดียวกันในมูลค่าของการบริโภคเท่ากันจะต้องเสียภาษีในอัตราที่เท่ากัน โดยวรรณกรรมก่อนหน้าเกี่ยวกับการกระจายภาระภาษีทางอ้อมพบว่า การกระจายของภาษีมีโครงสร้างแตกต่างกันไปตามฐานการจัดกลุ่มเศรษฐกิจฐานะของครัวเรือน กล่าวคือ ภาระภาษีมูลค่าเพิ่มเปรียบเทียบกับฐานรายได้และฐานค่าใช้จ่าย จะให้ผลแตกต่างกัน เช่น งานศึกษาภาระภาษีมูลค่าเพิ่มระดับนานาชาติ (Alastair Thomas, 2020) พบว่า ภาษีมูลค่าเพิ่มใน 27 ประเทศ OECD มีลักษณะการกระจายแบบถดถอย (regressive) หากวัดเป็นสัดส่วนต่อรายได้ แต่ในทางตรงกันข้ามการกระจายของภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นลักษณะ proportional และค่อนข้างก้าวหน้า (progressive) หากวัดเป็นสัดส่วนต่อค่าใช้จ่ายของการบริโภคครัวเรือน ในขณะที่การศึกษาการกระจายของภาระภาษีมูลค่าเพิ่มในประเทศเกาหลีใต้ (OECD/KIPF, 2014) พบว่า หากเรียงลำดับเศรษฐกิจฐานะของครัวเรือนโดยรายได้ สัดส่วนของภาระภาษีมูลค่าเพิ่มต่อรายได้ในประเทศเกาหลีใต้มีค่าสูงที่สุดเท่ากับ 9.6% ในครัวเรือนเดไซล์ (decile) แรก และเท่ากับ 5.5% ในครัวเรือนเดไซล์สุดท้าย แต่จะมีผลลัพธ์ตรงกันข้ามในสัดส่วนของภาระภาษีมูลค่าเพิ่มต่อค่าใช้จ่ายรวมของครัวเรือน โดยสัดส่วนของภาระ

ภาษีมูลค่าเพิ่มต่อค่าใช้จ่ายในประเทศเกาหลีใต้มีค่าสูงที่สุดเท่ากับ 5.8% ในครัวเรือนเดโชล์แรก และเท่ากับ 8.6% ในครัวเรือนเดโชล์สุดท้าย

ในการศึกษาการกระจายภาระภาษีทางอ้อมในประเทศไทย โดย ชัยสิทธิ์ อนุชิตวรวงศ์ ปี พ.ศ. 2557 พบว่า สัดส่วนภาระภาษีมูลค่าเพิ่มต่อรายได้ในปี พ.ศ. 2547 และ 2550 จำแนกตามชั้นเศรษฐกิจครัวเรือน โดยเรียงตามค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค จะมีโครงสร้างภาษีมูลค่าเพิ่มที่มีลักษณะก้าวหน้า เนื่องจากครัวเรือนที่จัดอยู่ในกลุ่มที่มีระดับการใช้จ่ายสูงที่สุดจะมีภาระภาษีมูลค่าเพิ่มเป็นสัดส่วนต่อรายได้สูงกว่าครัวเรือนที่ระดับการใช้จ่ายต่ำ ซึ่งเป็นผลมาจากแบบแผนการใช้จ่ายที่ต่างกัน โดยกลุ่มครัวเรือนจนสุดมีค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับสินค้าประเภทอาหารซึ่งได้รับการยกเว้นภาษีสูง และกลุ่มครัวเรือนรวยสุดมีค่าใช้จ่ายในสินค้าฟุ่มเฟือยสูงทำให้ต้องเสียภาษีมูลค่าเพิ่มสูง แต่การกระจายภาระภาษีมูลค่าเพิ่มที่เป็นสัดส่วนต่อรายได้เมื่อจัดกลุ่มครัวเรือนตามรายได้ กลับมีโครงสร้างลักษณะถดถอย ซึ่งมีสัดส่วนภาระภาษีมูลค่าเพิ่มต่อรายได้ลดลงในกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงขึ้น หมายความว่า กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้น้อยมีภาระภาษีมากกว่าเมื่อคิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้

ข้อค้นพบเกี่ยวกับการกระจายของอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มดังกล่าวเป็นไปในทางเดียวกับการศึกษาของพรินดา ศรีสงศ์ (2549) ซึ่งพบว่า สัดส่วนการร่วมจ่ายภาษีมูลค่าเพิ่มที่แท้จริงเมื่อเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายครัวเรือนมีลักษณะก้าวหน้าเล็กน้อย และเมื่อเปรียบเทียบภาระภาษีมูลค่าเพิ่มกับรายได้ครัวเรือน จะเป็นอัตราภาษีถดถอย กล่าวคือ ครัวเรือนรายได้น้อยมีภาระภาษีมูลค่าเพิ่มต่อรายได้สูงกว่า

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อปรับข้อมูลประมาณการให้มีความทันสมัย โดยใช้ข้อมูลสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (SES) พ.ศ. 2556 และ 2564 ของสำนักงานสถิติแห่งชาติ เพื่อคำนวณการกระจายของภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีมูลค่าเพิ่ม ตามชั้นเศรษฐกิจครัวเรือน โดยคำนวณการกระจายภาระภาษีจากเส้นการกระจุกตัวของภาษี (concentration curve) แสดงความสัมพันธ์ในการกระจายของร้อยละสะสมของภาระภาษีและร้อยละสะสมของครัวเรือนในประเทศ

หนึ่ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาในปี พ.ศ. 2559 ซึ่งมีการเพิ่มค่าลดหย่อนและค่าใช้จ่ายเพื่อวัตถุประสงค์ในการบรรเทาภาระภาษีให้กับผู้เสียภาษี โดยเฉพาะกับผู้มีรายได้ประเภทเงินเดือน ทำให้คณะผู้วิจัยมีความสนใจในการเปรียบเทียบภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาเพื่อศึกษาถึงผลของการเปลี่ยนแปลงของภาระภาษีที่เกิดขึ้น ในระหว่างปี พ.ศ. 2556 และ 2564 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่มีการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงได้คำนวณฉากทัศน์แบบ counterfactual สำหรับคำนวณภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา โดยใช้ข้อมูลครัวเรือน พ.ศ. 2556 และ โครงสร้างอัตราภาษี พ.ศ. 2564 เพื่อคำนวณเปรียบเทียบการเปลี่ยนแปลงของการกระจายภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จำแนกตามชั้นเศรษฐกิจครัวเรือนระหว่าง ปี พ.ศ. 2556 และ 2564

2. ระเบียบวิธีวิจัย

งานวิจัยนี้แบ่งการศึกษาภาวะภาวะเป็น 2 ส่วน คือ 1) ภาวะเงินได้บุคคลธรรมดา เป็นการวิเคราะห์ภาวะภาวะทางด้านรายได้เป็นระดับรายบุคคลแล้วจากนั้นจึงคำนวณรวมเป็นระดับครัวเรือน และ 2) ภาวะทางด้านอ้อม คือ ภาวะมูลค่าเพิ่ม เป็นการวิเคราะห์ทางด้านค่าใช้จ่ายในการบริโภคของครัวเรือน โดยเป็นการวิเคราะห์ด้วยข้อมูลสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (SES) ของสำนักงานสถิติแห่งชาติในปี พ.ศ. 2556 และ 2564 ซึ่งสามารถนำเสนอผลทางสถิติในระดับประชากรสำหรับครัวเรือนไทย

งานวิจัยนี้จำแนกครัวเรือนตามชั้นเศรษฐกิจครัวเรือน ได้แก่ รายได้สุทธิเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน และค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยต่อคนต่อเดือน โดยการวิเคราะห์ภาวะภาวะทั้ง 2 ส่วนจะประเมินเป็นสัดส่วนภาวะภาวะต่อรายได้และค่าใช้จ่ายของครัวเรือน ทั้งนี้ งานวิจัยนี้มีข้อจำกัดของข้อมูลบางประการดังที่จะอธิบายในส่วนถัดไป เจกเช่นเดียวกับงานวิจัยก่อนหน้าที่ใช้ข้อมูลชุดเดียวกัน แต่คุณค่าของงานวิจัยนี้อาจจะกล่าวได้ว่า เป็นการช่วยปรับผลคำนวณการกระจายภาวะภาวะเงินได้บุคคลธรรมดาและภาวะมูลค่าเพิ่มให้มีความทันสมัยมากขึ้นสำหรับประเทศไทย อนึ่ง งานวิจัยนี้มุ่งเน้นที่การวิเคราะห์สัดส่วนภาวะภาวะ จึงไม่ได้มีการคำนวณเป็นมูลค่าที่แท้จริงที่มีการปรับตามอัตราเงินเฟ้อ

2.1 การกระจายภาวะภาวะเงินได้บุคคลธรรมดา

ข้อมูลที่ใช้และการคำนวณภาวะภาวะเงินได้บุคคลธรรมดา

ในการวิเคราะห์ภาวะภาวะเงินได้บุคคลธรรมดาจากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (SES) ทางด้านรายได้ ควรจะต้องมีการคัดกรองข้อมูลบุคคลตามหลักเกณฑ์การยื่นเสียภาวะภาวะเงินได้บุคคลธรรมดา (ภ.ง.ด. 90 และ ภ.ง.ด. 91) ของกรมสรรพากร และคัดกรองบุคคลที่ไม่เป็นไปตามเงื่อนไขของการยื่นเสียภาวะภาวะเงินได้บุคคลธรรมดาออกจากข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ แต่เนื่องจากข้อจำกัดการคำนวณรายได้และภาวะภาวะจากข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (SES) ทำให้ข้อมูลรายได้ที่ใช้ได้ในการวิเคราะห์มีเพียงรายได้ที่เป็นค่าจ้างและเงินเดือน ซึ่งเป็นประเภทเงินได้เนื่องจากการจ้างแรงงาน อันประกอบด้วยเงินเดือนและเงินโบนัส เนื่องจากการรายงานรายได้ประเภทอื่นในข้อมูล SES มีการรายงานรายได้ที่ไม่ใช่ในระดับบุคคล ได้แก่ รายได้จากประกอบกิจการเกษตรเป็นรายครัวเรือน และรายได้จากการประกอบธุรกิจนอกภาคการเกษตรซึ่งส่วนใหญ่มีการประกอบธุรกิจในระดับครัวเรือน ตลอดจนรายได้จากแหล่งอื่น ๆ เช่น บำนาญข้าราชการ รายรับจากการให้เช่าห้อง/เช่าที่ดิน และสินทรัพย์อื่น เป็นต้น ดังนั้นรายได้ที่รายงานในข้อมูลจึงมีเพียงรายได้ที่เป็นค่าจ้างและเงินเดือนที่สามารถนำมาคำนวณเงินได้เป็นรายบุคคลได้

การคำนวณภาวะภาวะเงินได้บุคคลธรรมดาเป็นการคำนวณมาจากรายได้พึงประเมิน ซึ่งก็คือเงินได้ที่เข้าลักษณะพึงเสียภาวะภาวะเงินได้ตามประมวลรัษฎากร อันเกิดจากการทำงาน การประกอบธุรกิจ หรือเนื่องจากทรัพย์สิน แล้วนำมาหักด้วยค่าใช้จ่ายส่วนตัว การหักค่าใช้จ่ายตามประเภทของเงินได้พึงประเมิน

ตามหลักเกณฑ์ของกรมสรรพากรปี พ.ศ. 2564 เมื่อผู้เสียภาษีเงินได้พึงประเมินประเภทที่ 1-2 สามารถหักค่าใช้จ่ายได้ร้อยละ 50 ของรายได้พึงประเมินที่แท้จริง แต่ไม่เกิน 100,000 บาท และหากมีเงินได้ประเภทที่ 3-8 จะหักค่าใช้จ่ายได้ตามที่จ่ายจริงหรือแบบเหมาจ่าย ซึ่งจะแตกต่างกันออกไปตามประเภทเงินได้พึงประเมินนั้น ๆ แต่เนื่องจากข้อจำกัดทางข้อมูลทำให้รายได้พึงประเมินที่ใช้ในการคำนวณมีเพียงประเภทที่ 1 และ 2 เท่านั้น (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1. ประเภทของเงินรายได้ที่ต้องเสียภาษี

ประเภทของเงินได้พึงประเมิน	ลักษณะ
ประเภทที่ 1 40 (1)	เงินได้เนื่องจากการจ้างแรงงาน ได้แก่ เงินเดือน ค่าจ้าง เบี้ยเลี้ยง โบนัส เบี้ยหวัด บำเหน็จ บำนาญ เงินค่าเช่าบ้านที่ได้รับจากนายจ้าง เป็นต้น
ประเภทที่ 2 40 (2)	เงินได้เนื่องจากหน้าที่หรือตำแหน่งงานที่ดำรงอยู่ หรือจากการรับทำงานให้ เช่น ค่าธรรมเนียม ค่านายหน้า ค่าส่วนลด เป็นต้น
ประเภทที่ 3 40 (3)	เงินได้ในรูปของค่าลิขสิทธิ์หรือสิทธิอย่างอื่น ค่าแห่งกิวติวิลส์ เงินปี หรือเงินได้ที่มีลักษณะเป็นเงินรายปีอันได้มาจากพินัยกรรม นิติกรรมอย่างอื่น หรือคำพิพากษาของศาล
ประเภทที่ 4 40 (4)	เงินได้ในรูปของดอกเบี้ย เงินปันผล เงินส่วนแบ่งกำไร เงินลดทุน เงินเพิ่มทุน ผลประโยชน์ที่ได้จากการโอนหุ้น เป็นต้น
ประเภทที่ 5 40 (5)	เงินได้จากการให้เช่าทรัพย์สิน เงินหรือประโยชน์อย่างอื่น ที่ได้เนื่องจากการให้เช่าทรัพย์สิน, การผิดสัญญาเช่าซื้อทรัพย์สิน และการผิดสัญญาซื้อขายเงินผ่อนซึ่งผู้ขายได้รับคืนทรัพย์สินที่ซื้อขายนั้นโดยไม่ต้องคืนเงินหรือประโยชน์ที่ได้รับไว้แล้ว
ประเภทที่ 6 40 (6)	เงินได้จากวิชาชีพอิสระ คือวิชากฎหมาย การประกอบโรคศิลปะ วิศวกรรม สถาปัตยกรรม การบัญชี ประณีตศิลปกรรม หรือวิชาชีพอื่นซึ่งจะได้มีพระราชกฤษฎีกากำหนดชนิดไว้
ประเภทที่ 7 40 (7)	เงินได้จากการรับเหมาที่ผู้รับเหมาต้องลงทุนด้วยการจัดหาสัมภาระ ในส่วนสำคัญ นอกจากเครื่องมือ
ประเภทที่ 8 40 (8)	เงินได้จากการธุรกิจ การพาณิชย์ การเกษตร การอุตสาหกรรม การขนส่ง การขาย อสังหาริมทรัพย์ หรือการอื่นนอกจากที่ระบุไว้ในประเภทที่ 1 ถึง 7

ที่มา: กรมสรรพากร

เมื่อหักค่าใช้จ่ายตามประเภทของเงินได้ จากนั้นจะนำรายได้ส่วนนี้มาใช้สิทธิหักค่าลดหย่อนทางภาษีตามโครงสร้างอัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและใช้อัตราภาษีตามเกณฑ์ของกรมสรรพากรในปี 2564 เพื่อให้ได้เงินได้สุทธิรายบุคคล ซึ่งจะนำมาใช้ในการคำนวณภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา อย่างไรก็ตาม เนื่องจากข้อจำกัดทางข้อมูล SES ที่ไม่เพียงพอต่อการคำนวณค่าลดหย่อนทางภาษี ทำให้เราไม่สามารถทราบได้ว่าบุคคลใดใช้ค่าลดหย่อนประเภทใดบ้าง เช่น ค่าลดหย่อนคู่สมรส ค่าลดหย่อนภาษีบุตร ค่าลดหย่อนเลี้ยงดูบิดามารดา ค่าลดหย่อนกลุ่มประกันสังคม เงินออม เป็นต้น จึงมีการหักค่าลดหย่อนทางภาษีเพียงค่าลดหย่อนส่วนตัว 60,000 บาท เท่านั้น

ขั้นสุดท้ายในการคำนวณภาษีเงินได้ คือ การนำเงินได้สุทธิรายบุคคลมาคำนวณภาษีตามอัตราภาษีเงินได้แบบขั้นบันไดในแต่ละชั้นเงินได้พึงประเมิน (ในตารางที่ 2) ตามข้อกำหนดของกรมสรรพากร

ตารางที่ 2. อัตราภาษีเงินได้แบบขั้นบันไดตามระดับเงินได้พึงประเมิน (หน่วย: บาท)

ชั้นเงินได้สุทธิ	เงินได้สุทธิจำนวนสูงสุดของชั้น	อัตราภาษี (%)	ภาษีสูงสุดในแต่ละชั้นเงินได้	ภาษีสะสมสูงสุดของชั้น
0 - 150,000	150,000	5	ยกเว้น*	0
เกิน 150,000 – 300,000	150,000	5	7,500	7,500
เกิน 300,000 – 500,000	200,000	10	20,000	27,500
เกิน 500,000 – 750,000	250,000	15	37,500	65,000
เกิน 750,000 – 1,000,000	250,000	20	50,000	115,000
เกิน 1,000,000 – 2,000,000	1,000,000	25	250,000	365,000
เกิน 2,000,000 – 5,000,000	3,000,000	30	900,000	1,265,000
เกิน 5,000,000 บาท ขึ้นไป		35		

*ที่มา: กรมสรรพากร (2560)

จากนั้น จึงจำแนกกลุ่มรายได้ 10 กลุ่มเศรษฐกิจฐานะ (decile) ตามค่าใช้จ่ายครัวเรือนในการอุปโภคบริโภคและรายได้รวมสุทธิของครัวเรือนตามข้อมูลการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (SES) โดยเรียงลำดับจากกลุ่มจนที่สุด 10% จนถึงกลุ่มรวยที่สุด 10% เพื่อพิจารณาการกระจายภาระภาษีเงินได้โดยเฉลี่ยได้ในแต่ละชั้นเศรษฐกิจฐานะ

2.2 การกระจายภาระภาษีด้านการบริโภค

ข้อมูลที่ใช้และการคำนวณภาระภาษีมูลค่าเพิ่ม

การวิเคราะห์ภาษีมูลค่าเพิ่มจะใช้ข้อมูลทางด้านค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของครัวเรือนตามการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (SES) โดยค่าใช้จ่ายที่นำมาคำนวณภาษีมูลค่าเพิ่มมีเพียงค่าใช้จ่ายอุปโภคบริโภคของครัวเรือนเท่านั้น ส่วนค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค เช่น ภาษี, ค่าธรรมเนียม, ค่าบริการทางการเงิน, การบริจาคเงิน, ค่าเบี้ยประกันภัย, เงินสมทบประกันสังคม ตลอดจนสินค้าและบริการ

ที่ได้รับการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าเล่าเรียน ค่าอาหารสัตว์เลี้ยง เป็นต้น จะไม่นำมาคำนวณภาระภาษีมูลค่าเพิ่มของครัวเรือน

วิธีการคำนวณภาระภาษีมูลค่าเพิ่ม จะนำข้อมูลค่าใช้จ่ายของครัวเรือนตามรายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ในปี พ.ศ. 2556 และ 2564 ซึ่งจำแนกประเภทสินค้าและบริการเป็นหมวดหมู่สินค้าอุปโภคบริโภค 11 ประเภท ดังนี้

- ประเภทที่ 1 อาหารและเครื่องดื่มที่ไม่มีแอลกอฮอล์
- ประเภทที่ 2 เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์
- ประเภทที่ 3 ยาสูบ หมาก ยานัตถุ์ และผลิตภัณฑ์ประเภทเดียวกัน
- ประเภทที่ 4 เครื่องนุ่งห่มและรองเท้า
- ประเภทที่ 5 ที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ในบ้าน
- ประเภทที่ 6 ค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา
- ประเภทที่ 7 ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล
- ประเภทที่ 8 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและค่าบริการสื่อสาร
- ประเภทที่ 9 การบันเทิงและการอ่าน
- ประเภทที่ 10 การศึกษา
- ประเภทที่ 11 เบ็ดเตล็ด

โดยกรณีที่สินค้าบางรายการที่ไม่สามารถจัดเข้าประเภทสินค้าอุปโภคบริโภคทั้ง 11 ประเภทข้างต้นได้ จะถือว่าเป็น “ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับอุปโภคบริโภค” จากนั้นจะนำค่าใช้จ่ายรวมของสินค้าแต่ละประเภทตามหมวดหมู่ข้างต้นมาคำนวณภาระภาษีมูลค่าเพิ่ม โดยการคูณ 7/107 แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดทางข้อมูล สินค้าบางประเภทมีการจัดเก็บภาษีหลายรูปแบบ ทำให้เราไม่สามารถทราบและระบุได้แน่ชัด จึงมีการตั้งข้อสมมติให้สินค้าทุกประเภทเสียร้อยละ 7 จากราคาสินค้าเท่ากัน ยกเว้นสินค้าประเภทยาสูบ หมาก ยานัตถุ์ ฯลฯ ที่จะเสียภาษีมูลค่าเพิ่มคิดเป็นร้อยละ 6.55 (ตามข้อมูลเชิงวิเคราะห์โดย Thaipublica, 2561) ซึ่งในการคำนวณภาระภาษีมูลค่าเพิ่มของสินค้าประเภทนี้จะนำมาคูณ 6.55/106.55 และในขั้นสุดท้ายจะรวมภาระภาษีมูลค่าเพิ่มแต่ละประเภทของครัวเรือน เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์การกระจายภาระภาษีมูลค่าเพิ่ม

2.3 วิธีคำนวณการกระจายของภาระภาษี

งานวิจัยนี้คำนวณการกระจายภาระภาษีตามระเบียบวิธีวิจัยของ Kakwani (1977) โดยใช้วิธีวิเคราะห์เส้นการกระจุกตัวของภาษี (concentration curve) ซึ่งแสดงความสัมพันธ์ในการกระจายของร้อยละ

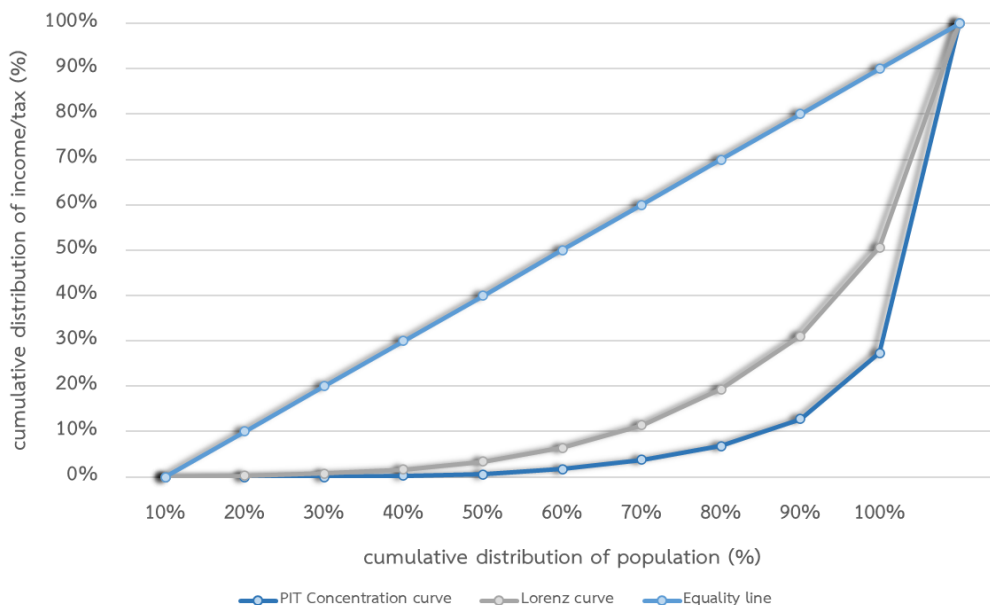
สะสมของภาระภาษีและร้อยละสะสมของจำนวนครัวเรือนไทยทั้งหมด โดยงานวิจัยนี้จำแนกครัวเรือนเป็น 10 กลุ่มจำนวนครัวเรือนเท่า ๆ กัน ตามระดับค่าใช้จ่ายในการอุปโภคบริโภคและรายได้ แล้วเรียงลำดับตามเศรษฐกิจฐานะตั้งแต่ครัวเรือนจนสุด 10% แรกไปจนถึงครัวเรือนรวยที่สุด 10%

ดังนั้น เส้นการกระจุกตัวของภาษี (concentration curve) จึงคำนวณจากสัดส่วนภาษีสะสมในแต่ละชั้นเศรษฐกิจฐานะ โดยเป็นสัดส่วนภาษีสะสมเปรียบเทียบกับมูลค่าภาระภาษีรวมทั้งหมด เปรียบเทียบกับสัดส่วนครัวเรือนสะสมทุก 10% จนครบ 100%

ทั้งนี้ ภาระภาษีคิดเป็นมูลค่าเงินบาทในแต่ละชั้นที่คำนวณจากข้อมูล SES จะมีการปรับมูลค่าตามสัดส่วน โดยอ้างอิงมูลค่าการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีมูลค่าเพิ่มที่เกิดขึ้นจริงในปี พ.ศ. 2556 และ 2564 ตามรายงานผลการจัดเก็บภาษีของกรมสรรพากร

เมื่อเปรียบเทียบเส้นการกระจุกตัวของภาษี (concentration curve) กับเส้นการกระจายรายได้ (Lorenz curve) ที่สร้างจากรายได้ค่าจ้างและเงินเดือนก่อนหักภาษี ตามการศึกษาของ Yithaki and Slemrod (1991) จะสามารถแสดงถึงโครงสร้างภาษีว่ามีลักษณะก้าวหน้า (progressive) หรือถดถอย (regressive) เช่น การที่ Lorenz curve อยู่เหนือ concentration curve แสดงถึงโครงสร้างภาษีที่มีลักษณะก้าวหน้า (progressive) ดังภาพที่ 1 หรือ ในทางตรงกันข้าม การที่ Lorenz curve อยู่ต่ำกว่า concentration curve ก็แสดงถึงโครงสร้างภาษีที่มีลักษณะถดถอย (regressive)

ภาพที่ 1. ตัวอย่างเส้นการกระจายรายได้ (Lorenz curve) และเส้นการกระจุกตัวของภาษี (concentration curve)

ที่มา: ข้อมูลสมมติที่สร้างขึ้นโดยคณะผู้วิจัยแสดงให้เห็นว่า Lorenz curve อยู่เหนือ concentration curve อธิบายโครงสร้างภาษีที่มีลักษณะก้าวหน้า (progressive)

2.4 วิธีการเปรียบเทียบอัตราภาษีระหว่างปี พ.ศ. 2556 และ 2564

การเปรียบเทียบอัตราภาษีระหว่างทั้ง 2 ปี จะเป็นการเปรียบเทียบโดยสมมติให้การจัดเก็บภาษีในปี พ.ศ. 2556 เป็นคู่เทียบในลักษณะ counterfactual โดยใช้อัตราภาษีคงที่ ณ ปี พ.ศ. 2564 ซึ่งทำให้สามารถเปรียบเทียบลักษณะการกระจายภาระภาษีในปี พ.ศ. 2556 และ 2564 โดยการคำนวณภาษีด้วยวิธีเดียวกัน ภายใต้ข้อสมมติเพื่อคำนวณเปรียบเทียบทั้งภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีมูลค่าเพิ่ม กล่าวคือ กำหนดให้อัตราภาษีในการคำนวณคงที่ ซึ่งอ้างอิงตามหลักเกณฑ์การจัดเก็บภาษีของกรมสรรพากรในปี พ.ศ. 2564 เพื่อให้สามารถทราบความแตกต่างของภาระภาษีระหว่างกลุ่มครัวเรือนเศรษฐกิจฐานะ โดยใช้วิธีวัดเป็นมาตรฐานแบบเดียวกัน

3. ผลการศึกษา

3.1 ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

อัตราภาษีที่แท้จริง (effective tax rate)

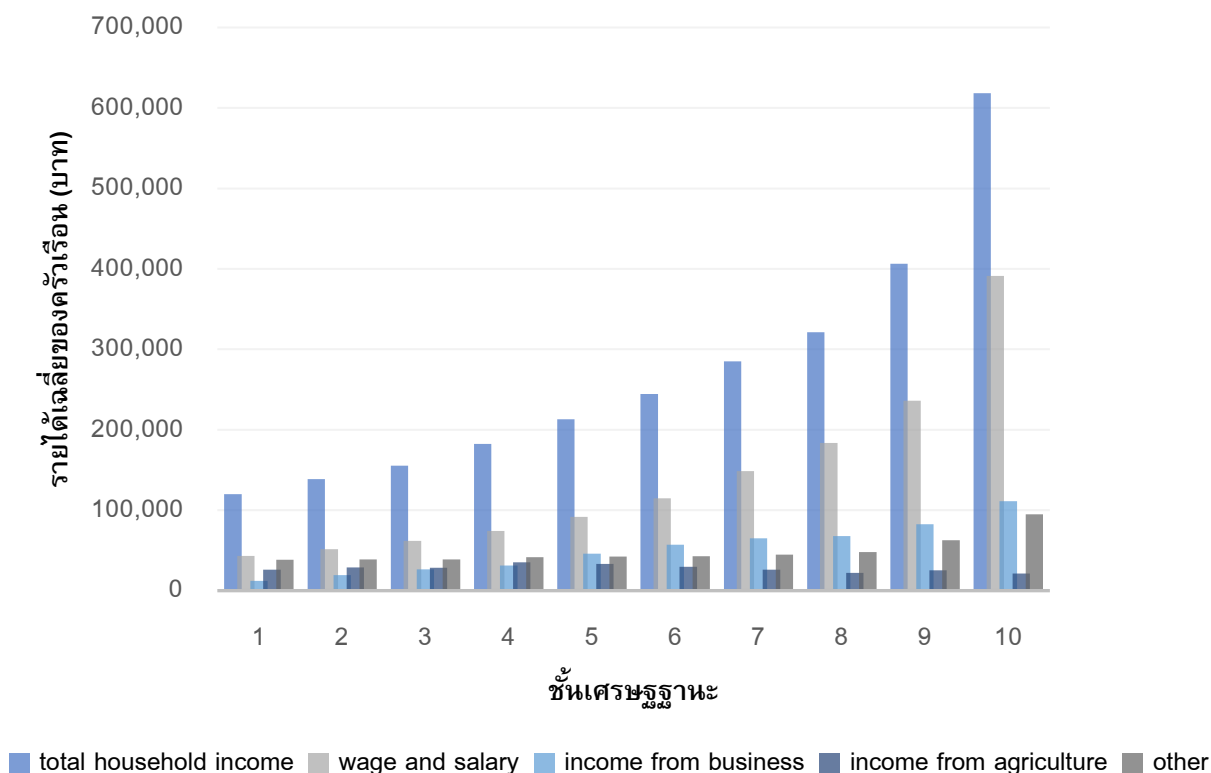
ในตาราง ผลการศึกษาภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของครัวเรือนจำแนกตามเศรษฐกิจฐานะ 10 กลุ่ม จากข้อมูลสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (SES) พบว่า ในภาพรวมภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีโครงสร้างอัตราภาษีที่ก้าวหน้า ในตารางผนวกที่ ก1 แสดงถึงค่าเฉลี่ยของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา เงินได้สุทธิหรือเงินได้หลังหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อน และอัตราภาษีที่แท้จริง โดยเรียงตามชั้นเศรษฐกิจฐานะที่วัดจากค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค ซึ่งอัตราภาษีที่แท้จริง (effective tax rate) เป็นร้อยละของสัดส่วนมูลค่าภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อมูลค่าของเงินได้สุทธิ จะเห็นว่าอัตราภาษีที่แท้จริงเพิ่มขึ้นในครัวเรือนที่ฐานะสูงขึ้นหรือรายได้ที่สูงขึ้น ชั้นเศรษฐกิจฐานะต่ำที่สุดมีสัดส่วนภาษีต่อเงินได้สุทธิต่ำที่สุดเท่ากับร้อยละ 0.32 และสัดส่วนจะเพิ่มขึ้นตามชั้นเศรษฐกิจฐานะ โดยในชั้นเศรษฐกิจฐานะสูงที่สุดมีสัดส่วนของภาษีต่อเงินได้สุทธิสูงที่สุดเท่ากับร้อยละ 6.68

สัดส่วนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อรายได้ของครัวเรือนจำแนกออกเป็น 10 ชั้นเศรษฐกิจฐานะ หากจัดเรียงตามรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อคน ในตารางผนวกที่ ก2 พบว่า ภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีโครงสร้างอัตราภาษีที่ก้าวหน้าเช่นเดียวกับลักษณะของอัตราภาษีในตารางผนวกที่ ก1 (จัดเรียงตามค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค) ซึ่งชั้นเศรษฐกิจฐานะต่ำที่สุดมีสัดส่วนภาษีต่อเงินได้สุทธิต่ำที่สุดเท่ากับร้อยละ 0.68 และสัดส่วนจะเพิ่มขึ้นตามชั้นเศรษฐกิจฐานะ โดยในชั้นเศรษฐกิจฐานะสูงที่สุดมีสัดส่วนของภาษีต่อเงินได้สุทธิสูงที่สุดเท่ากับร้อยละ 6.92

สัดส่วนภาษีเงินได้ต่อรายได้ทั้งหมดของครัวเรือน

รายได้ของครัวเรือนที่ใช้ในการศึกษาเป็นรายได้ที่เป็นตัวเงินทั้งหมดของครัวเรือนต่อปี ซึ่งรวมถึงตั้งแต่รายได้ที่เป็นค่าจ้างและเงินเดือน รายได้จากการประกอบธุรกิจ การประกอบการเกษตร และรายได้จากแหล่งอื่น ๆ ซึ่งรายได้ที่เป็นส่วนประกอบหลักคือ รายได้ที่เป็นค่าจ้างและเงินเดือน มีมูลค่าเป็นสัดส่วนประมาณครึ่งหนึ่งในรายได้ครัวเรือน โดยคิดเป็นสัดส่วนเพิ่มขึ้นตามระดับเศรษฐกิจฐานะของครัวเรือน

ภาพที่ 2. รายได้ของครัวเรือนจำแนกตามแหล่งที่มาของรายได้ ปี พ.ศ. 2564

ในการศึกษามีการคำนวณภาษีเงินได้จากแหล่งเงินได้ประเภทเดียว คือรายได้ที่เป็นค่าจ้างและเงินเดือน โดยคิดการจ่ายภาษีตามเกณฑ์การเสียภาษีและวิธีคิดภาษีของกรมสรรพากร ดังนั้นในแต่ละครัวเรือนที่ต้องมีภาระภาษีเงินได้จะต้องมีผู้ที่มีเงินได้พึงประเมิน อันมีแหล่งของเงินได้จากการจ้างแรงงาน จึงจะเป็นผู้ที่มีเงินค่าจ้างและเงินเดือนเกิน 150,000 บาทต่อปี ซึ่งเมื่อพิจารณาสัดส่วนครัวเรือนที่ต้องเสียภาษีต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมดในแต่ละชั้นเศรษฐกิจฐานะ ตามตารางผนวกที่ ก3 พบว่า ครัวเรือนในชั้นเศรษฐกิจฐานะแรก ๆ คือ ครัวเรือนระดับล่างของสังคม มีสัดส่วนของครัวเรือนที่จ่ายภาษีน้อยมาก สาเหตุหนึ่งมาจากเป็นชั้นเศรษฐกิจฐานะที่มีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนน้อยกว่าเกณฑ์การเสียภาษี และจำนวนครัวเรือนที่เสียภาษีเงินได้จะเพิ่มขึ้นในชั้นเศรษฐกิจฐานะที่สูงขึ้น ในขณะที่ชั้นที่เป็นครัวเรือนรวยที่สุดมีสัดส่วนครัวเรือนที่จ่ายภาษีต่อครัวเรือนทั้งหมดถึงร้อยละ 41 ของครัวเรือนทั้งหมด ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สูงกว่าชั้นเศรษฐกิจฐานะอื่นอย่างชัดเจน ในอีกด้านหนึ่งอาจมองได้ว่า ในความจริงแล้วครัวเรือนที่รวยที่สุดควรมีการจ่ายภาษีเงินได้ที่เป็นสัดส่วนที่สูงกว่าร้อยละ 41 ของครัวเรือนทั้งหมด แต่เนื่องจากการศึกษาเป็นการคิดภาษีจากเงินได้เพียงแหล่งเดียวคือรายได้ค่าจ้างและเงินเดือน ซึ่งมีการรายงานเป็นรายบุคคลชนิดเดียวในข้อมูล SES และไม่สามารถคำนวณภาษีจากการประกอบธุรกิจได้ ซึ่งหากนำรายได้จากการประกอบธุรกิจมาคำนวณภาษีเพิ่มได้จะทำให้เป็นไปได้อย่างมากที่จะพบสัดส่วนที่สูงขึ้นของครัวเรือนที่เสียภาษีในทุกชั้นเศรษฐกิจฐานะ

ในตารางผนวกที่ ก4 สัดส่วนภาษีเงินได้ต่อรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนคิดเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะในชั้นเศรษฐกิจฐานะแรก ๆ ที่รายได้เฉลี่ยของครัวเรือนยังไม่ถึงเกณฑ์การเสียภาษี และสัดส่วนภาษีเงินได้ต่อรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนเพิ่มขึ้นในครัวเรือนที่ต้องมีการจ่ายภาษีเงินได้สูงอย่างครัวเรือนในชั้นเศรษฐกิจฐานะสุดท้าย ซึ่งมีภาษีเงินได้เฉลี่ยต่อรายได้ครัวเรือนประมาณร้อยละ 3

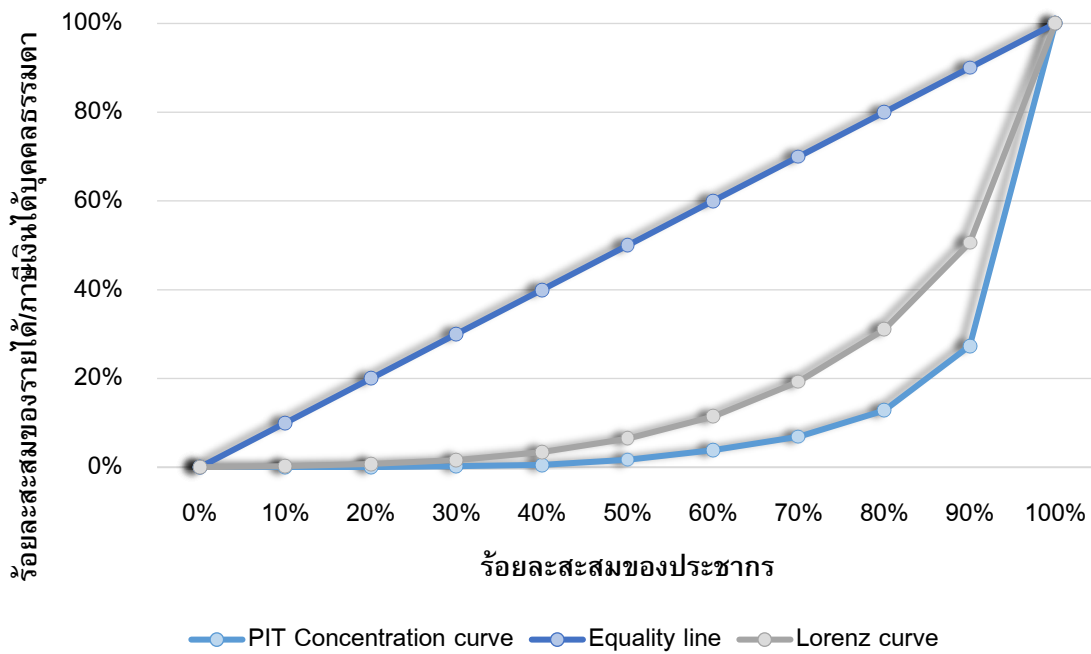
การกระจายของภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

จากการศึกษาการกระจายภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาบนข้อสมมติ คือผู้มีเงินได้ถึงเกณฑ์เสียภาษีหรือเงินได้เกิน 150,000 บาท ทุกคนต้องเสียภาษีให้ได้ผลการกระจายภาระภาษีที่สะสมตามชั้นเศรษฐกิจฐานะของครัวเรือนดังนี้

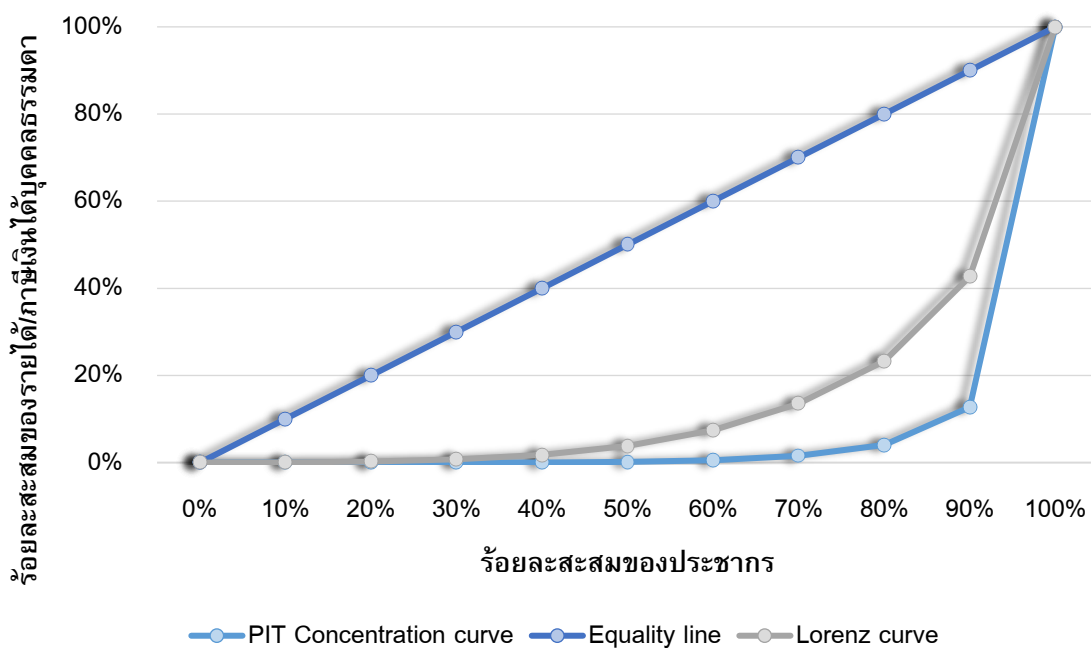
ในตารางผนวกที่ ก5 และ ก6 แสดงการกระจายของภาระภาษีตามการแบ่งกลุ่มครัวเรือนตามชั้นเศรษฐกิจฐานะทั้งการจัดเรียงตามค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยต่อคน และตามรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อคน ใน ปี พ.ศ. 2564 จะเห็นว่าในชั้นเศรษฐกิจฐานะแรก ๆ เป็นกลุ่มที่ระดับรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนน้อยกว่า 150,000 บาท แต่จากการคำนวณภาษีบนข้อสมมติและภายใต้ข้อจำกัดของข้อมูล พบว่ามีครัวเรือนจำนวนหนึ่งต้องเสียภาษีเงินได้ถึงแม้รายได้ของครัวเรือนจะต่ำ ในภาพรวมพบว่า ปริมาณภาษีเงินได้เพิ่มสูงขึ้นในครัวเรือนที่มีฐานะสูงขึ้น ทำให้ภาษีเงินได้สะสมมีค่าเพิ่มขึ้นตามชั้นเศรษฐกิจฐานะ แสดงถึงครัวเรือนที่มีรายได้มากก็จะมีภาระภาษีเงินได้มากกว่าครัวเรือนที่มีรายได้น้อย โดยครัวเรือนในชั้นเศรษฐกิจฐานะที่รวยสุดเป็นผู้ร่วมจ่ายภาษีเงินได้เป็นสัดส่วนเกือบทั้งหมดของการกระจายภาระภาษี

เมื่อนำภาระภาษีสะสมมาแสดงเป็นเส้นการกระจุกของภาษีทำให้เห็นลักษณะการกระจายของภาระภาษี ในครัวเรือนที่มีรายได้สูงขึ้นจะมีการแบกรับภาระภาษีเงินได้ในสัดส่วนที่มากกว่า และเมื่อเปรียบเทียบเส้นการกระจุกตัวของภาษีกับเส้นการกระจายรายได้หรือ Lorenz curve พบว่าเส้นการกระจุกตัวของภาษีอยู่ต่ำกว่าเส้นการกระจายรายได้ จึงแสดงถึงการเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาที่มีลักษณะโครงสร้างภาษีก้าวหน้า (progressive) ซึ่งอัตราภาษีจะเพิ่มขึ้นเมื่อรายได้ของผู้เสียภาษีเพิ่มขึ้น

ภาพที่ 3. ผลการกระจายได้แสดงผ่านเส้นลอเรนซ์และเส้นการกระจุกตัวของภาษีจัดเรียงครัวเรือนตามค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยต่อคน ปี พ.ศ. 2564

ภาพที่ 4. ผลการกระจายได้แสดงผ่านเส้นลอเรนซ์และเส้นการกระจุกตัวของภาษีจัดเรียงครัวเรือนตามรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อคน ปี พ.ศ. 2564

3.2 ภาษีมูลค่าเพิ่ม

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลภาษีมูลค่าเพิ่ม

ผลการคำนวณภาษีมูลค่าเพิ่มโดยแบ่งตามประเภทสินค้าจากรายงานการสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (SES) ซึ่งเมื่อนำไปปรับเป็นสัดส่วนของรายได้รัฐบาลจากการเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม ตามตารางผนวกที่ ข2 พบว่าเมื่อพิจารณาจำนวนภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดเก็บได้โดยรวมทั้งประเทศในปี พ.ศ. 2564 ประเภทค่าใช้จ่ายที่สามารถจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มได้มากที่สุด คือ ประเภทค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะ และค่าบริการสื่อสารเป็นมูลค่า 318,522,475,795 บาท ลำดับรองลงมา คือ ประเภทอาหารและเครื่องดื่ม (ไม่มีแอลกอฮอล์) เป็นมูลค่า 282,710,835,004 บาท ในขณะที่ประเภทที่จัดเก็บภาษีได้น้อยที่สุด คือ การบันเทิงและการอ่านมีมูลค่าเท่ากับ 6,340,851,321 บาท

การกระจายภาระภาษีมูลค่าเพิ่มจำแนกตามชั้นเศรษฐกิจฐานะของครัวเรือน

การพิจารณาภาระภาษีมูลค่าเพิ่มตามประเภทสินค้า 11 ประเภททั่วราชอาณาจักรปี พ.ศ. 2564 จากผลการศึกษาในตารางภาคผนวกที่ ข4 พบว่าครัวเรือนทุกชั้นเศรษฐกิจฐานะมีภาระภาษีมูลค่าเพิ่มมากที่สุด คือ ประเภทอาหารและเครื่องดื่ม (ไม่มีแอลกอฮอล์) ประเภทค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและค่าบริการสื่อสาร และประเภทที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ภายในบ้าน ตามลำดับ ยกเว้นแต่ในชั้นเศรษฐกิจฐานะที่ 7-10 มีภาระภาษีมูลค่าเพิ่มประเภทค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและค่าบริการสื่อสารมากกว่าประเภทอาหารและเครื่องดื่ม (ไม่มีแอลกอฮอล์) สำหรับภาระภาษีมูลค่าเพิ่มที่ครัวเรือนทุกชั้นเศรษฐกิจฐานะมีภาระภาษีน้อยที่สุด คือ ค่าใช้จ่ายประเภทการบันเทิงและการอ่าน

นอกจากนี้ในการพิจารณาอัตราการเสียภาษีโดยเฉลี่ยยังสามารถอธิบายออกมาได้เป็น 2 ด้าน ได้แก่ การเทียบสัดส่วนภาระภาษีมูลค่าเพิ่มต่อรายได้ของครัวเรือน และการเทียบสัดส่วนภาระภาษีมูลค่าเพิ่มต่อค่าใช้จ่ายของครัวเรือน

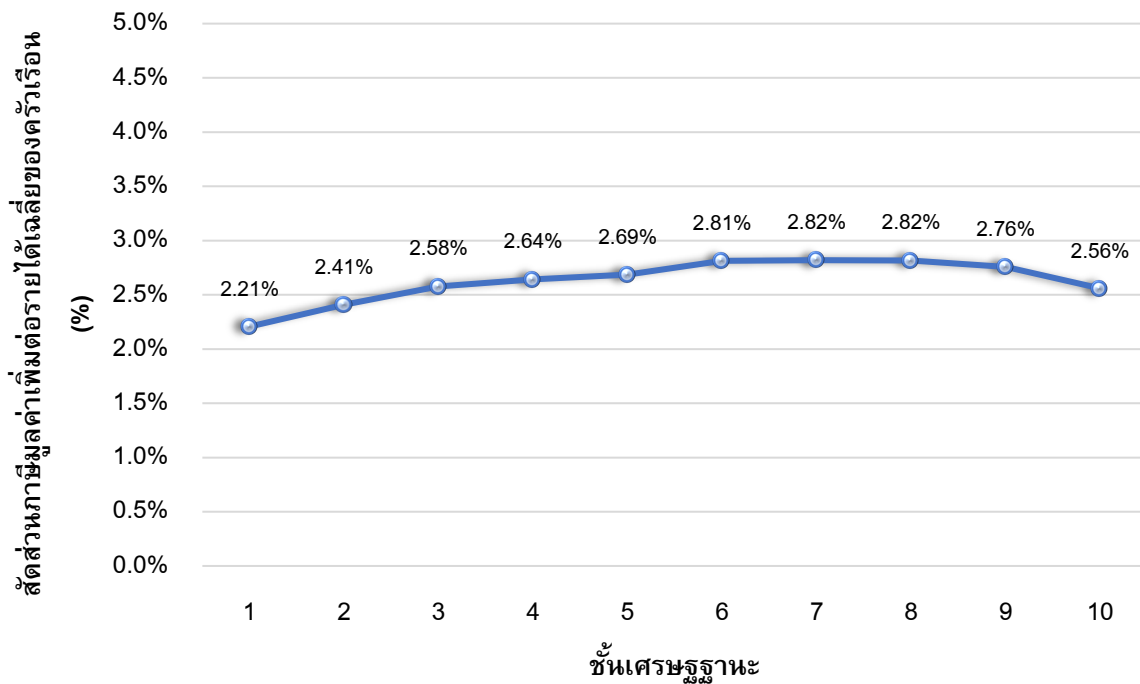
1. การเปรียบเทียบสัดส่วนภาระภาษีมูลค่าเพิ่มต่อรายได้ของครัวเรือน 10 กลุ่มเศรษฐกิจฐานะ

1.1) จัดเรียงชั้นเศรษฐกิจฐานะตามค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยต่อคน

จากผลการศึกษาเมื่อพิจารณาอัตราการเสียภาษีจากการจัดเรียงชั้นเศรษฐกิจฐานะตามค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยต่อคน ซึ่งสามารถสังเกตได้จากลักษณะกราฟ (ดูภาพที่ 5) พบว่าสัดส่วนภาระภาษีต่อรายได้ของครัวเรือนจะมีทิศทางขึ้นลงสลับกัน แต่ในช่วงแรกกราฟจะมีความชันเพิ่มขึ้นจากซ้ายไปขวา แสดงถึงการก้าวหน้าของอัตราการเสียภาษี (progressive) กล่าวคือเมื่ออัตราการเสียภาษีโดยเฉลี่ยจะเพิ่มขึ้นตามรายได้ของครัวเรือนที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ในทางตรงกันข้ามช่วงสุดท้ายของกราฟกลับลาดลง แสดงถึงการถดถอยของอัตราการเสียภาษี (regressive) แต่สุดท้ายแล้วครัวเรือนกลุ่มที่จนที่สุด (ชั้นเศรษฐกิจฐานะที่ 1) รับภาระภาษีเป็นสัดส่วนที่น้อยที่สุด คือ ร้อยละ 2.21 และกลุ่มครัวเรือนชั้นเศรษฐกิจฐานะที่ 7 และ 8 เป็นชั้นที่รับสัดส่วนภาระภาษีเป็นจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 2.82 แม้ว่าจะไม่ใช่กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้มาก

ที่สุด แต่ทั้งนี้ด้วยสัดส่วนภาษีมูลค่าเพิ่มต่อรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนก็ได้แตกต่างกันมากนักจนเกือบจะทำให้กราฟมีลักษณะเป็นสัดส่วนกันจนคล้ายกับเส้นตรงแล้ว เรียกว่า “proportional” จึงไม่สามารถสรุปได้อย่างชัดเจนว่าอัตราการเสียภาษีนั้นเป็นแบบก้าวหน้าหรือถดถอย

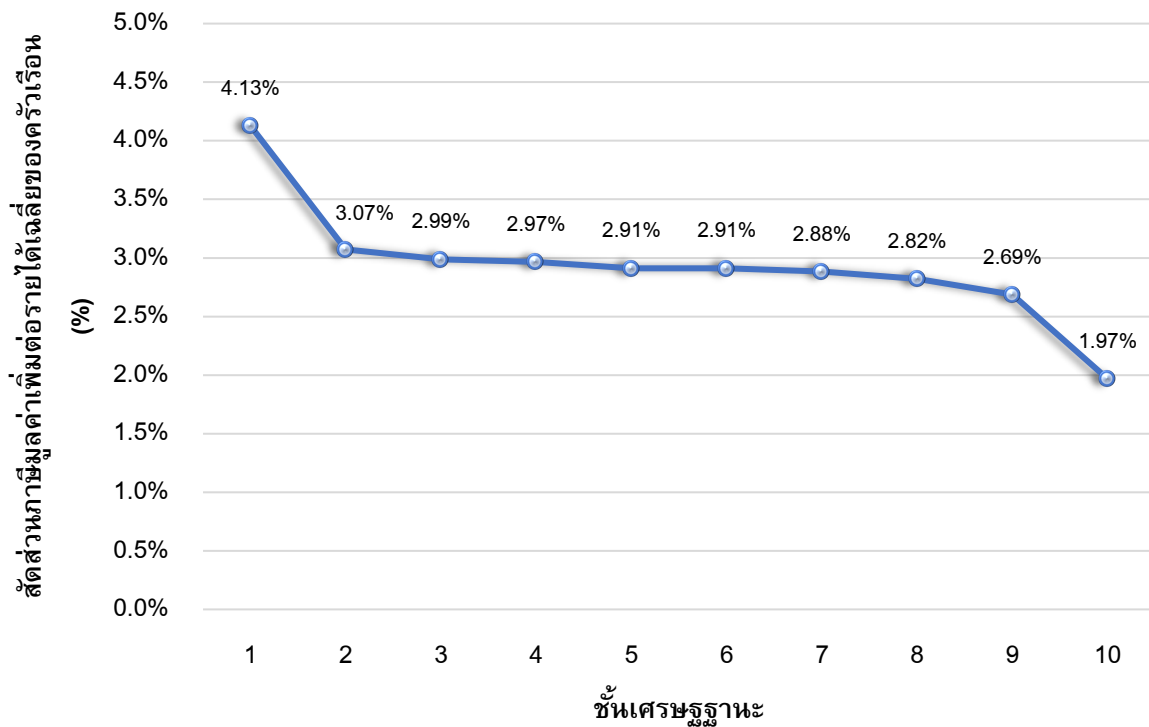
ภาพที่ 5. สัดส่วนภาษีมูลค่าเพิ่มต่อรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนจำแนกออกเป็น 10 ชั้นเศรษฐกิจฐานะ จัดเรียงตามค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยต่อคน ปี พ.ศ. 2564

1.2.) จัดเรียงชั้นเศรษฐกิจฐานะตามรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อคน

จากผลการศึกษากลับพบว่าเมื่อเทียบสัดส่วนภาระภาษีต่อรายได้ของครัวเรือนจัดเรียงชั้นเศรษฐกิจฐานะตามรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อคนให้ผลในทิศทางตรงกันข้ามกับการจัดเรียงตามค่าใช้จ่ายข้างต้น สังเกตได้จากลักษณะของกราฟที่ลาดลงจากซ้ายไปขวา (ดูภาพที่ 6) แสดงถึงโครงสร้างภาษีแบบถดถอย (regressive) หมายความว่าอัตราการเสียภาษีจะยิ่งลดต่ำลง หากรายได้ของครัวเรือนเพิ่มขึ้น เมื่อพิจารณาในแต่ละชั้นเศรษฐกิจฐานะ พบว่ากลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงสุด (ชั้นเศรษฐกิจฐานะที่ 10) มีสัดส่วนการเสียภาษีมูลค่าเพิ่มน้อยที่สุดเป็นร้อยละ 1.97 ในขณะที่กลุ่มครัวเรือนที่จนสุด (ชั้นเศรษฐกิจฐานะที่ 1) มีสัดส่วนการเสียภาษีมูลค่าเพิ่มมากที่สุดเป็นร้อยละ 4.13 ซึ่งผลการศึกษานี้คล้ายกับผลการศึกษาก่อนหน้าโดยชัยสิทธิ์ อนุชิตารวงศ์ (2557) ที่พบว่า เมื่อเทียบสัดส่วนการเสียภาษีต่อรายได้แล้ว ครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำจะมีสัดส่วนค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคสูงกว่าครัวเรือนที่มีรายได้สูง

ภาพที่ 6. สัดส่วนภาษีมูลค่าเพิ่มต่อรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนจำแนกออกเป็น 10 ชั้นเศรษฐกิจฐานะ จัดเรียงตามรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อคน ปี พ.ศ. 2564

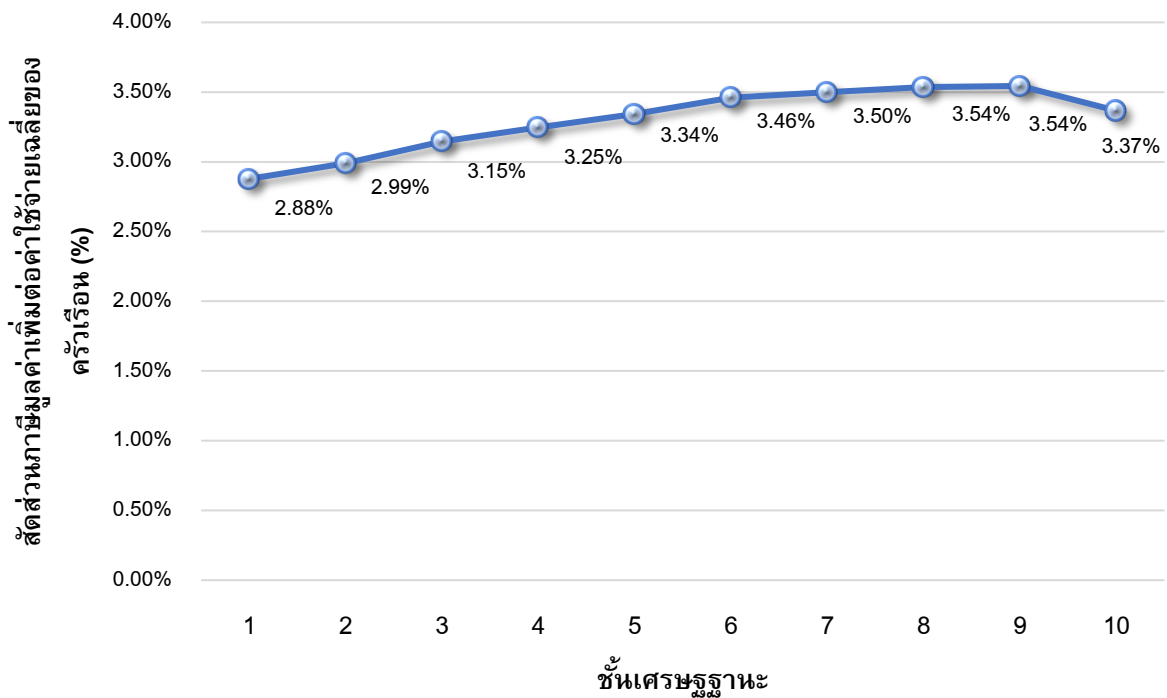

2. การเปรียบเทียบสัดส่วนภาระภาษีมูลค่าเพิ่มต่อค่าใช้จ่ายของครัวเรือน 10 กลุ่มเศรษฐกิจฐานะ

2.1) จัดเรียงชั้นเศรษฐกิจฐานะตามค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยต่อคน

จากผลการศึกษาเมื่อพิจารณาอัตราภาษีจากการจัดเรียงชั้นเศรษฐกิจฐานะตามค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค พบว่าสัดส่วนภาระภาษีต่อค่าใช้จ่ายของครัวเรือนจะสูงขึ้นตามค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค แสดงถึงความก้าวหน้าของอัตราการเสียภาษี (progressive) เนื่องด้วยโดยทั่วไปครัวเรือนที่ร่ำรวยมักมีฐานการบริโภคสินค้าและบริการมากกว่า จึงส่งผลให้แบกรับภาระภาษีมูลค่าเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย โดยกลุ่มครัวเรือนจนที่สุด (ชั้นเศรษฐกิจฐานะ 1) จะรับภาระภาษีต่ำที่สุดเป็นร้อยละ 2.88 ในทางตรงกันข้ามกลุ่มครัวเรือนในชั้นเศรษฐกิจฐานะที่ 8 และ 9 ซึ่งเป็นชั้นที่มีรายได้มากและรับภาระภาษีสูงที่สุด คิดเป็นร้อยละ 3.54 เท่ากัน แต่กลุ่มครัวเรือนที่รวยที่สุด (ชั้นเศรษฐกิจฐานะที่ 10) รับภาระภาษีเพียงร้อยละ 3.37 ซึ่งน้อยกว่าชั้นเศรษฐกิจฐานะที่ 8 และ 9 เนื่องจากในกลุ่มครัวเรือนที่ 10 มีการเพิ่มขึ้นของภาระภาษีน้อยกว่าการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่าย (ดูภาพที่ 7)

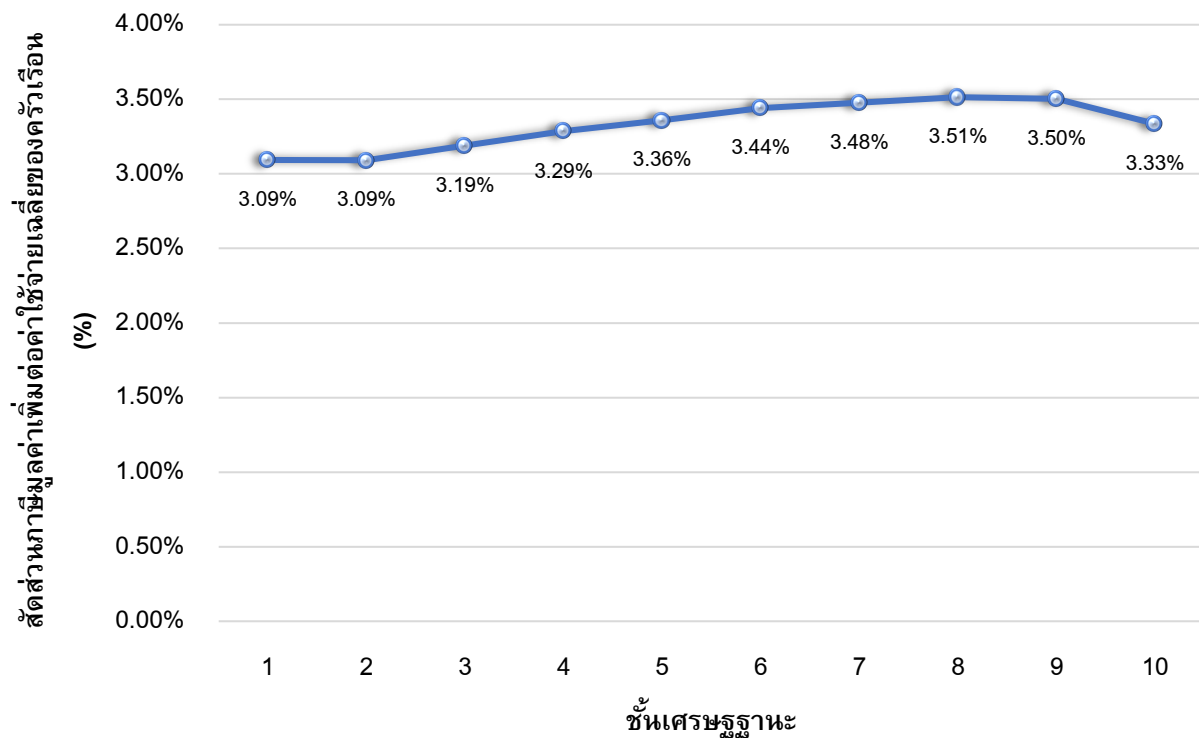
ภาพที่ 7. สัดส่วนภาษีมูลค่าเพิ่มต่อค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนจำแนกออกเป็น 10 ชั้นเศรษฐกิจฐานะ จัดเรียงตามค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยต่อคน ปี พ.ศ. 2564

2.2.) จัดเรียงชั้นเศรษฐกิจฐานะตามรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อคน

จากผลการศึกษาพบว่า เมื่อพิจารณาสัดส่วนภาระภาษีต่อค่าใช้จ่ายของครัวเรือนจากการจัดเรียงชั้นเศรษฐกิจฐานะตามรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อคน พบว่ามีลักษณะเป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการจัดเรียงตามค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคข้างต้น กล่าวคือโดยภาพรวมมีลักษณะก้าวหน้า (progressive) ซึ่งกลุ่มครัวเรือนที่จนสุด ชั้นเศรษฐกิจฐานะที่ 1) รับภาระภาษีน้อยที่สุดเท่ากับร้อยละ 3.09 แต่ทว่าในกลุ่มที่ร่ำรวยสุดกลับไม่ได้รับภาระภาษีมากที่สุด ซึ่งมีสาเหตุเช่นเดียวกับผลข้างต้น คือการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายนั้นมากกว่าการเพิ่มขึ้นของภาระภาษีมูลค่าเพิ่ม จึงทำให้รับภาระภาษีเพียงร้อยละ 3.33 เท่านั้น ซึ่งน้อยกว่าภาระภาษีของกลุ่มครัวเรือนชั้นเศรษฐกิจฐานะที่ 5-9 ดังแสดงในภาพที่ 8

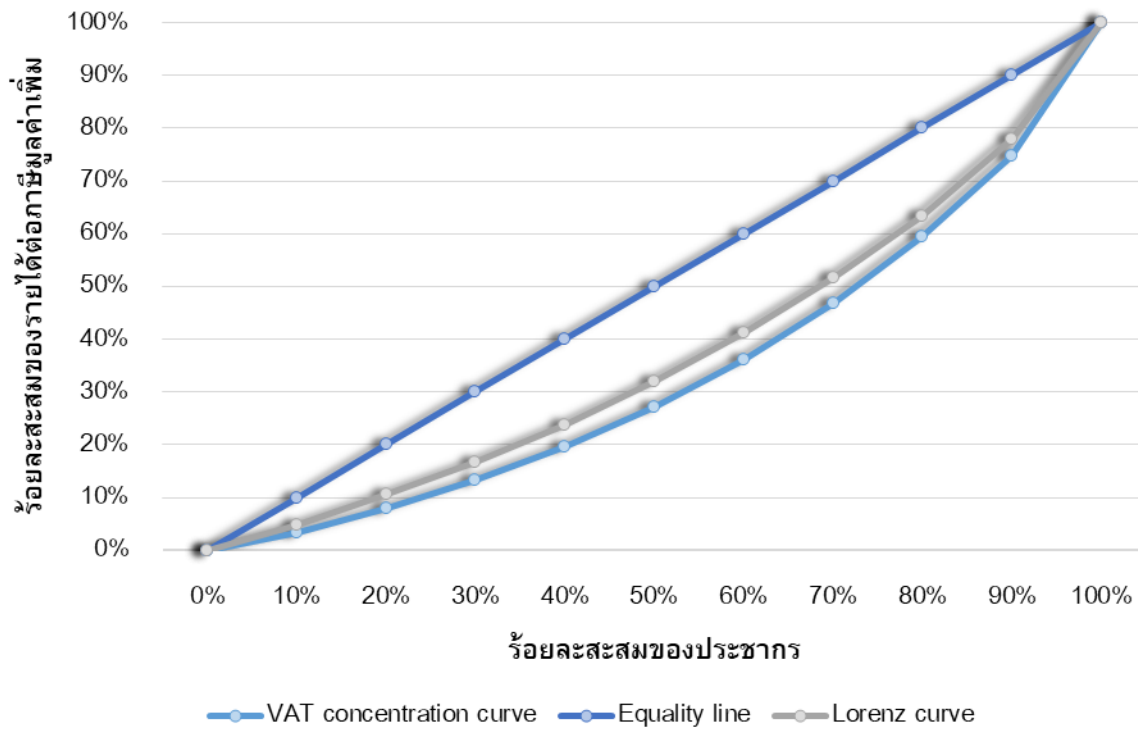
ภาพที่ 8. สัดส่วนภาษีมูลค่าเพิ่มต่อค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนจำแนกออกเป็น 10 ชั้นเศรษฐกิจฐานะ จัดเรียงตามรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อคน ปี พ.ศ. 2564

ผลของภาษีมูลค่าเพิ่มต่อการกระจายรายได้ในประเทศไทยปี พ.ศ. 2564

ในการวิเคราะห์การกระจายรายได้จะแสดงโดยใช้เส้น Lorenz curve ที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างร้อยละสะสมของจำนวนประชากรกับร้อยละสะสมของรายได้ ซึ่งเป็นตัวชี้วัดการกระจายรายได้ครัวเรือนที่สามารถแบ่งออกเป็น 10 กลุ่ม โดยเรียงชั้นเศรษฐกิจฐานะตามรายได้ต่อหัว (per capita income) โดยเมื่อนำภาระภาษีมูลค่าเพิ่มสะสมมาแสดงเป็นเส้นการกระจุกตัวของภาระภาษี (Concentration curve) แล้วเปรียบเทียบกับเส้น Lorenz curve พบว่า เส้นการกระจุกตัวของภาษีอยู่ต่ำกว่าเส้น Lorenz curve หมายความว่าโครงสร้างภาษีมูลค่าเพิ่มมีลักษณะก้าวหน้า (progressive) (ดูภาพที่ 9)

ภาพที่ 9. ผลการกระจายรายได้แสดงผ่านเส้นลอเรนซ์และเส้นการกระจุกตัวของภาษีมูลค่าเพิ่ม ปี พ.ศ. 2564

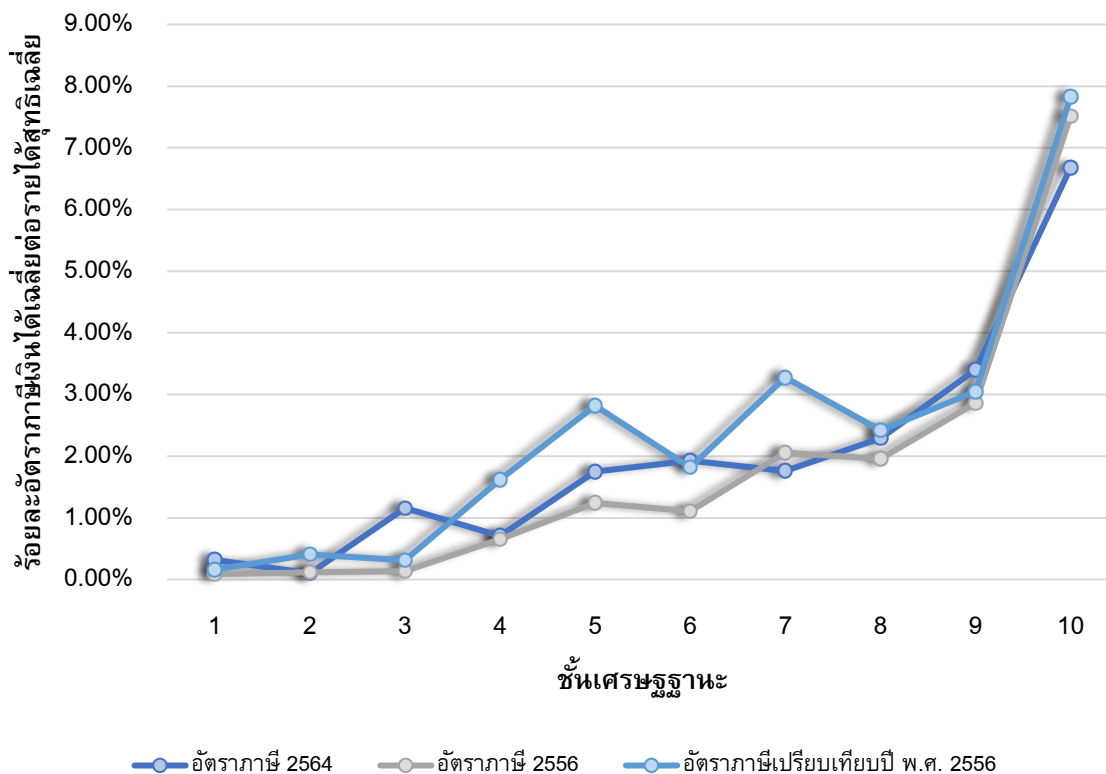

3.3 การเปรียบเทียบการกระจายภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีมูลค่าเพิ่ม จำแนกตามชั้น เศรษฐฐานะครัวเรือนไทยในปี พ.ศ. 2556 กับปี พ.ศ. 2564

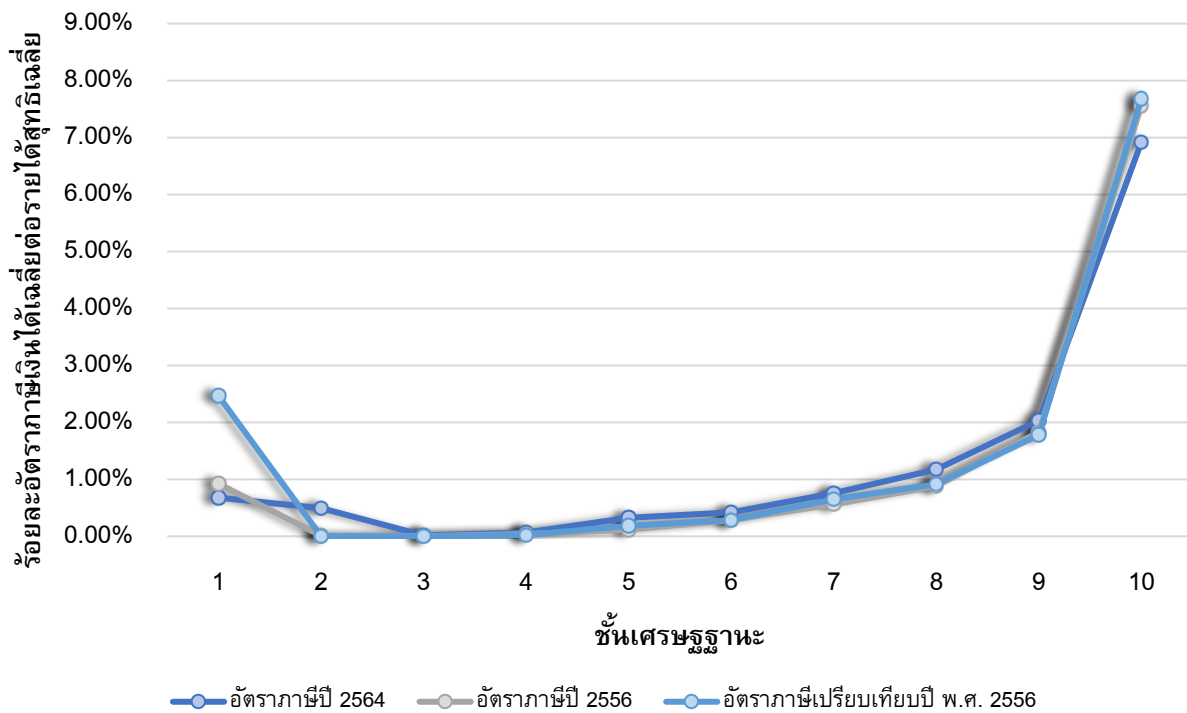
การเปรียบเทียบกระจายภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ผลการเปรียบเทียบการกระจายของภาระภาษีในปี พ.ศ. 2556 และ 2564 พบว่า ทั้งการจัดเรียง ครัวเรือนทั้งจากรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อคนและค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยต่อคน เมื่อเปรียบเทียบ อัตราภาษีทั้ง 2 ปี ประเทศไทยมีภาระภาษีที่มีอัตราก้าวหน้าแบบลดน้อยถอยลง โดยเฉพาะในชั้นเศรษฐกิจฐานะสุดท้าย กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2564 กลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงสุด 10% เสียภาษีในอัตราร้อยละ 6.68 ในการจัดเรียงครัวเรือนตามค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยต่อคน และร้อยละ 6.92 ในการจัดเรียง ครัวเรือนตามรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อคน ซึ่งลดลงจากการเสียภาษีของกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้สูงสุด 10% ในปี พ.ศ. 2556 ที่มีการเสียภาษีในอัตราร้อยละ 7.51 ในการจัดเรียงครัวเรือนตามค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค และร้อยละ 7.56 ในการจัดเรียงครัวเรือนตามรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อคน ในขณะที่ครัวเรือนที่มีระดับเศรษฐกิจฐานะต่ำกว่า มีอัตราภาษีต่อรายได้ครัวเรือนสุทธิที่เพิ่มสูงขึ้น ดังแสดงในภาพที่ 10-11 และตารางที่ 3-4

ภาพที่ 10. การเปรียบเทียบสัดส่วนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อเงินได้สุทธิของครัวเรือน จำแนกออกเป็น 10 ชั้นเศรษฐกิจฐานะ จัดเรียงตามค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค

ภาพที่ 11. การเปรียบเทียบสัดส่วนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อเงินได้สุทธิของครัวเรือน จำแนกออกเป็น 10 ชั้นเศรษฐกิจฐานะ จัดเรียงตามรายได้สุทธิ

ตารางที่ 3. อัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จำแนกตามเศรษฐกิจฐานะครัวเรือนจัดเรียงตามค่าใช้จ่าย (หน่วย: สัดส่วนมูลค่าภาษีต่อเงินได้สุทธิของครัวเรือน)

ชั้นเศรษฐกิจฐานะ	พ.ศ. 2556	ปีพ.ศ. 2556 (โดยใช้โครงสร้างภาษีปี พ.ศ. 2564)	พ.ศ. 2564
1	0.09%	0.16%	0.32%
2	0.11%	0.41%	0.10%
3	0.14%	0.31%	1.16%
4	0.65%	1.62%	0.70%
5	1.24%	2.82%	1.75%
6	1.11%	1.82%	1.93%
7	2.05%	3.28%	1.76%
8	1.96%	2.42%	2.29%

ชั้นเศรษฐกิจฐานะ	พ.ศ. 2556	ปีพ.ศ. 2556 (โดยใช้ โครงสร้างภาษีปี พ.ศ. 2564)	พ.ศ. 2564
9	2.86%	3.05%	3.40%
10	7.51%	7.82%	6.68%

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

ตารางที่ 4. อัตราภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จำแนกตามเศรษฐกิจฐานะครัวเรือนจัดเรียงตามรายได้สุทธิ (หน่วย: สัดส่วนมูลค่าภาษีต่อเงินได้สุทธิของครัวเรือน)

ชั้นเศรษฐกิจฐานะ	พ.ศ. 2556	ปีพ.ศ. 2556 (โดยใช้ โครงสร้างภาษีปี พ.ศ. 2564)	พ.ศ. 2564
1	0.92%	2.47%	0.68%
2	0.01%	0.00%	0.49%
3	0.00%	0.00%	0.02%
4	0.04%	0.02%	0.07%
5	0.12%	0.18%	0.33%
6	0.28%	0.29%	0.42%
7	0.56%	0.65%	0.76%
8	0.88%	0.91%	1.17%
9	1.83%	1.78%	2.03%
10	7.56%	7.68%	6.92%

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

4. สรุปข้อค้นพบและอภิปราย

งานวิจัยนี้ศึกษาความแตกต่างของการกระจายภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีมูลค่าเพิ่มของครัวเรือนในแต่ละชั้นเศรษฐกิจฐานะ 10 กลุ่ม (decile) ตลอดจนศึกษาสัดส่วนภาระภาษีเปรียบเทียบกับค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคและรายได้สุทธิของครัวเรือน โดยใช้ข้อมูลสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน (SES) ปี พ.ศ. 2556 และ 2564 ซึ่งสามารถนำเสนอผลการวิเคราะห์ทางสถิติได้ในระดับประเทศ (nationally representative)

เมื่อพิจารณาภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาพบว่า โครงสร้างภาษีเงินได้บุคคลธรรมดามีอัตราภาษีก้าวหน้า (progressive tax) ทำให้สามารถจัดเก็บภาษีจากผู้มีรายได้สูงในสัดส่วนที่มากกว่าผู้มีรายได้น้อย อีกทั้งเนื่องจากครัวเรือนในชั้นเศรษฐกิจฐานะแรก ๆ มีรายได้เฉลี่ยของครัวเรือนไม่ถึงเกณฑ์ขั้นต่ำที่ต้องเสียภาษีเงินได้ ขณะที่กลุ่มครัวเรือนรวยที่สุดต้องมีการเสียภาษีเงินได้เป็นสัดส่วนมากถึงร้อยละ 41 ของครัวเรือนทั้งหมด ในปี พ.ศ. 2564 แสดงให้เห็นว่าสัดส่วนครัวเรือนที่เสียภาษีเงินได้จะมีการเพิ่มขึ้นตามระดับรายได้ที่สูงขึ้น อย่างไรก็ตามเมื่อเปรียบเทียบอัตราภาษีทั้ง 2 ปี ทั้งจากรายได้สุทธิต่อคนและค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่อคน พบว่าภาระภาษีมีลักษณะเป็นอัตราก้าวหน้าลดลง โดยเฉพาะในชั้นเศรษฐกิจฐานะสุดท้าย คือ กลุ่มครัวเรือนรวยสุดที่อัตราการเสียภาษีมีแนวโน้มลดลง นอกจากนี้เนื่องด้วยผลการศึกษาที่มีข้อจำกัด จึงสามารถนำรายได้จากเพียงส่วนของค่าจ้างและเงินเดือนมาใช้ในการคำนวณได้เท่านั้น ส่งผลให้การคำนวณมีการละเลย (omitted) ข้อมูลบางส่วนและไม่ครอบคลุมฐานภาษีทั้งหมด หากนำแหล่งรายได้ประเภทอื่น เช่น รายได้จากการประกอบธุรกิจ มาคำนวณภาษีเพิ่มเติม มีความเป็นไปได้ที่อาจจะพบสัดส่วนที่สูงขึ้นของครัวเรือนที่เสียภาษีในแต่ละชั้นเศรษฐกิจฐานะ

ผลการศึกษาภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาสอดคล้องกับการศึกษาของของ ชัยรัตน์ เอี่ยมกุลวัฒน์ (2555) ในการศึกษาการกระจายภาระภาษีและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย พ.ศ. 2531-2552 ซึ่งพบว่ากลุ่มครัวเรือนรวยที่สุดมีภาระภาษีมากกว่า จากการสำรวจทั้ง 3 ปี (พ.ศ.2531, 2541 และ 2552)

สำหรับการกระจายภาระภาษีทางอ้อมอย่างภาษีมูลค่าเพิ่มในภาพรวมจะแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับว่าเปรียบเทียบกับฐานรายได้หรือฐานค่าใช้จ่าย รวมไปถึงการวิธีการจัดเรียงที่ต่างกัน ทั้งจากตามเดไซล์ (decile) รายได้หรือตามเดไซล์ค่าใช้จ่าย โดยจากการศึกษา พบว่าเมื่อเทียบสัดส่วนกับฐานรายได้มีข้อค้นพบที่สอดคล้องกับงานวิจัยของพรินดา ศรีสงค์ (2549) และ Thomas (2020) ระบุว่าภาระภาษีมีลักษณะถดถอยและเพิ่มความเหลื่อมล้ำในสังคม หากวัดสัดส่วนโดยแบ่งตามเดไซล์รายได้ นอกจากนี้ยังข้อค้นพบยังตรงกับผลการศึกษาของสุมาลี สถิตชัยเจริญ และคณะ (2554) ซึ่งใช้การคำนวณจากแผนการบริโภคของครัวเรือนในแต่ละชั้นเศรษฐกิจฐานะ แบ่งออกเป็น 10 กลุ่มจัดเรียงตามรายได้สุทธิเฉลี่ยต่อคน ปี พ.ศ. 2552 พบว่ามีลักษณะถดถอย โดยในกลุ่มครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำสุด (ชั้นเศรษฐกิจฐานะที่ 1) รับภาระภาษีมากกว่ากลุ่มครัวเรือนที่ 9 และกลุ่มที่รวยที่สุด (ชั้นเศรษฐกิจฐานะที่ 10) แต่หากวัดเป็นเปอร์เซ็นต์ต่อค่าใช้จ่ายจะให้ผลตรงกันข้ามกัน คือ มีลักษณะก้าวหน้าเล็กน้อย ไม่ว่าจะวัดตามเดไซล์รายได้หรือค่าใช้จ่าย

เป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายมากกว่าการเพิ่มขึ้นของภาระภาษีอย่างมากในกลุ่มครัวเรือนรวยที่สุด (ชั้นเศรษฐกิจฐานที่ 10) จึงทำให้มีลักษณะถดถอยในช่วงท้าย

นอกจากนี้ หากเปรียบเทียบการกระจายภาระภาษีมูลค่าเพิ่มในปี พ.ศ. 2556 กับ 2564 ของงานวิจัยนี้พบว่า โครงสร้างการเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มควรจะส่งผลให้มีการกระจายรายได้ดีขึ้น ซึ่งสะท้อนได้จากผลการจัดเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มที่แท้จริงในปี พ.ศ. 2556 เท่ากับ 698,045 ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นเป็น 831,787 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2564 ประกอบกับการวิเคราะห์โดยเปรียบเทียบการกระจายภาระภาษีมูลค่าเพิ่มที่มีอัตราก้าวหน้า (progressive) เพิ่มมากขึ้นในปี พ.ศ. 2564 ดังนั้น จึงสะท้อนให้เห็นว่า การเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม ควรจะสามารถช่วยลดปัญหาความเหลื่อมล้ำหรือการกระจายรายได้ที่ไม่เป็นธรรมในสังคมให้ลดลงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากนารายได้รัฐจากการเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มไปใช้จ่ายเพื่อส่งเสริมสวัสดิการสำหรับผู้ด้อยโอกาส

ในด้านข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสามารถสรุปได้จากรายงาน Thailand Economic Monitor ของ World Bank (2022) พบว่าการจัดเก็บรายได้จากภาษีและการใช้จ่ายของรัฐเพื่อสังคมน้อยเกินไป รายได้จากการจัดเก็บภาษีของประเทศไทยก่อนการแพร่ระบาดของโควิด-19 คิดเป็นร้อยละ 16 ของ GDP ซึ่งต่ำกว่ากลุ่มประเทศรายได้ปานกลางระดับสูง (Upper Middle Income Country-UMIC) และค่าเฉลี่ยกลุ่มประเทศรายได้สูงที่ไม่ใช่สมาชิก OECD จึงเป็นผลให้การใช้จ่ายเพื่อสังคมลดลงไปด้วย ดังนั้น ตามข้อเสนอแนะของ World Bank จึงมีการเสนอให้มีการปฏิรูประบบการเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและภาษีมูลค่าเพิ่มให้เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในการเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มเพิ่มขึ้นจะสามารถทำได้โดยการเพิ่มอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มจากร้อยละ 7 เป็นร้อยละ 10 พร้อมกับการยกเลิกอัตราพิเศษและการยกเว้นภาษีมูลค่าเพิ่ม ซึ่งจะสามารถเพิ่มรายได้จากภาษีได้มากถึง 2.45 แสนล้านบาท แต่จะมีผลกระทบทางลบที่จะทำให้ความยากจนในประเทศเพิ่มขึ้น อย่างไรก็ตามผลกระทบทางลบสามารถชดเชยได้ด้วยการเพิ่มความช่วยเหลือทางสังคม เช่น การเพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ และการเพิ่มเงินช่วยเหลือผ่านบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ ซึ่งการดำเนินนโยบายทั้งปฏิรูปภาษีและปฏิรูปความช่วยเหลือทางสังคมนั้นมีความจำเป็น เนื่องจากจะทำให้รัฐบาลมีรายได้จากการเก็บภาษีเพิ่มขึ้น ช่วยลดความยากจน และช่วยลดความเหลื่อมล้ำของประเทศ

อีกทั้งข้อค้นพบจากหลักฐานเชิงประจักษ์ในงานวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า กลุ่มครัวเรือนยากจนที่สุด 10% มีการแบกรับภาระภาษีเช่นเดียวกับครัวเรือนมีฐานะในสังคม เพียงแต่แตกต่างกันไปในปริมาณที่แบกรับ และไม่เป็นดังคำกล่าวที่ว่าคนจนไม่เสียภาษี ดังนั้น โดยประเทศไทยสามารถนารายได้จากภาษีที่มีศักยภาพจัดเก็บได้เพิ่มขึ้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนานโยบายทางด้านสวัสดิการสังคม เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยให้ดีขึ้น ช่วยลดความเหลื่อมล้ำ และช่วยส่งเสริมการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

บรรณานุกรม

- Enami, A., Lustig, N., & Aranda, R. (2017). Analytic Foundations: Measuring the Redistributive Impact of Taxes and Transfers. *Center for Global Development Working Paper 446*, 4-72.
- Kakwani, N. C. (1977). Applications of Lorenz Curves in Economic Analysis. *Econometrica*, 45(3), 719–727. <https://doi.org/10.2307/1911684>
- OECD. (2014). *Korean VAT burdens and household characteristics*, in *The Distributional Effects of Consumption Taxes in OECD Countries*. No.22. OECD Publishing. Paris. 4-72. doi:10.1787/9789264224520-10-en.
- Slemrod, Joel & Yitzhaki, Shlomo. (1991). Welfare Dominance: An Application to Commodity Taxation. *American Economic Review*. 81. 480-96.
- Thaipublica. (2561). *แกะซองราคามุขหรีตตลาดบน ตลาดล่าง หลังปรับโครงสร้างภาษี ทั้งระบบรายได้หาย ก้าวไรหัด – มุขหรี 1 ของ เงินภาษีไปไหนบ้าง?* <https://thaipublica.org/2018/09/tobacco-tax-restructuring-24-9-2561/>
- Thomas, A. (2020). *Reassessing the regressivity of the VAT*. *OECD Taxation Working Papers*, No. 49. OECD Publishing. Paris. 5-51. doi:10.1787/b76ced82-en.
- World Bank. (2022). *Thailand Economic Monitor - Fiscal Policy for a Resilient and Equitable Future : Executive Summary (English)*. Thailand Economic Monitor Washington, D.C. : World BankGroup. <http://documents.worldbank.org/curated/en/099245012132218420/P179738016a1b40930a4ee0c7be4f97afb8>
- ชัยรัตน์ เอี่ยมกุลวัฒน์. (2555). *การกระจายภาระภาษีและความเหลื่อมล้ำในประเทศไทย : 2531-2552*. ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยสิทธิ์ บุญยเนตร และคณะ. (2560). *การศึกษาแนวทางการจำกัดการให้สิทธิหักค่าลดหย่อนในภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา*. สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. กระทรวงการคลัง.
- ชัยสิทธิ์ อนุชิตวรวงศ์. (2554). *การปฏิรูปเศรษฐกิจเพื่อความเป็นธรรมในสังคม. บทที่ 11 การกระจายของภาระภาษีทางอ้อม*. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- นพดล บุรณะชนัง และ พรเกียรติ ยั่งยืน. (2556). *พฤติกรรมการกำหนดค่าจ้างของไทย ในตลาดแรงงานไทยและบทบาทในการสร้างความแข็งแกร่งให้เศรษฐกิจไทย* โดย สมศจี ศิกษมัต และคณะ. ธนาคารแห่งประเทศไทย.
- นิพนธ์ พัวพงศกร และคณะ. (2554). *โครงการ “การปฏิรูปเศรษฐกิจเพื่อความเป็นธรรมในสังคม”*. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.

- ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคณะ. (2560). *แนวทางการปฏิรูปภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและวิเคราะห์การกระจายรายได้ของผู้มีเงินได้พึงประเมิน*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- พริดา ศรีสงค์. (2549). *ผลของภาษีมูลค่าเพิ่มที่มีต่อการกระจายรายได้ในประเทศไทย*. ปริญญาเศรษฐศาสตรบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ลักษิกา วรณจิตจรูญ. *ภาวะภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาและผลกระทบของรายได้ครัวเรือน*. การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์วิทยาเขตกำแพงแสน ครั้งที่ 6
- วรวรรณ ชาญด้วยวิทย์ และ อมรเทพ จาวะลา. (2554). *โครงการ “การปฏิรูปเศรษฐกิจเพื่อความเป็นธรรมในสังคม” บทที่ 10 การศึกษาความไม่เท่าเทียมกันในการจ่ายภาษีทางตรงกับภาระของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา และนิติบุคคล*. สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- วิจัยกรุงศรี. (2565). *เศรษฐกิจไทยไปต่ออย่างไร ท่ามกลางแรงกดดันด้านเงินเฟ้อและการฟื้นตัวที่ไม่เท่าเทียม*. <https://www.krungsri.com/th/research/research-intelligence/inflation-unevenrecovery>
- ศิริพร แซ่อึ้ง. (2561). *ผลของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อการกระจายรายได้*, วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต (เศรษฐศาสตร์ธุรกิจ) คณะพัฒนาการเศรษฐกิจ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- ศิริพร แซ่อึ้ง และ อมรรัตน์ อภินันท์มหกุล. (2562). *ผลของภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อการกระจายรายได้*, พัฒนาการเศรษฐกิจปริทรรศน์ ปีที่ 14 ฉบับที่ 1.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการคลัง. *ผลการจัดเก็บรายได้ของรัฐบาล*. MOF Open Data. <https://dataservices.mof.go.th/menu3?id=2>.
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). *การสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน พ.ศ. 2564 ทั่วราชอาณาจักร*. กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม.
- สุปรียา ชลวีระวงศ์. (2544). *ผลกระทบของการจัดเก็บภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาของไทย*, วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุมาลี สถิตชัยเจริญ และคณะ. (2555). *การศึกษาผลของภาษีมูลค่าเพิ่มต่อการสร้างความเป็นธรรมในการกระจายรายได้และเศรษฐกิจของประเทศไทย*. สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง. กระทรวงการคลัง.

ภาคผนวก ก ผลการคำนวณของการกระจายภาระภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา

ตารางผนวกที่ ก1. สัดส่วนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อรายได้สุทธิเฉลี่ยของครัวเรือนจำแนกออกเป็น 10 ชั้นเศรษฐกิจจัดเรียงตามค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยต่อคน ปี พ.ศ. 2564

ชั้นเศรษฐกิจ	ภาษีเงินได้	เงินได้สุทธิ	อัตราภาษี
1	4	1,156	0.32%
2	3	2,482	0.10%
3	54	4,678	1.16%
4	64	9,031	0.70%
5	266	15,224	1.75%
6	486	25,230	1.93%
7	702	39,884	1.76%
8	1,359	59,365	2.29%
9	3,357	98,782	3.40%
10	16,693	250,013	6.68%

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

ตารางผนวกที่ ก2. สัดส่วนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อรายได้สุทธิเฉลี่ยของครัวเรือนจำแนกออกเป็น 10 ชั้นเศรษฐกิจจัดเรียงตามรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อคน ปี พ.ศ. 2564

ชั้นเศรษฐกิจ	ภาษีเงินได้	เงินได้สุทธิ	อัตราภาษี
1	2	226	0.68%
2	6	1,136	0.49%
3	0	2,477	0.02%
4	4	5,260	0.07%
5	34	10,413	0.33%
6	77	18,273	0.42%
7	232	30,712	0.76%
8	579	49,360	1.17%
9	1,993	98,095	2.03%
10	20,067	289,979	6.92%

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

ตารางผนวกที่ ก3. สัดส่วนครัวเรือนที่มีการเสียภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ปี พ.ศ. 2564

ชั้นเศรษฐกิจฐานะ	จำนวนครัวเรือนจ่ายภาษี	จำนวนครัวเรือนทั้งหมด	สัดส่วนครัวเรือนจ่ายภาษีต่อครัวเรือนทั้งหมด
1	2,823	2,263,867	0.12%
2	5,653	2,262,727	0.25%
3	11,618	2,262,951	0.51%
4	29,319	2,264,530	1.29%
5	44,766	2,259,831	1.98%
6	93,836	2,261,037	4.15%
7	166,185	2,262,204	7.35%
8	246,115	2,262,821	10.88%
9	394,962	2,262,413	17.46%
10	930,569	2,261,970	41.14%

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

ตารางผนวกที่ ก4. สัดส่วนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดาต่อรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย ปี พ.ศ. 2564

ชั้นเศรษฐกิจฐานะ	รายได้ครัวเรือนเฉลี่ย (บาท)	ภาษีเงินได้เฉลี่ย (บาท)	สัดส่วนภาษีต่อรายได้ (%)
1	119,925	4	0.003%
2	138,459	3	0.002%
3	155,320	54	0.035%
4	182,215	64	0.035%
5	213,209	266	0.125%
6	244,427	486	0.199%
7	284,886	702	0.246%
8	321,310	1,359	0.423%
9	406,160	3,357	0.826%
10	618,372	16,693	2.699%

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

ตารางผนวกที่ ก5. การกระจายของภาระภาษีสะสมตามชั้นเศรษฐกิจฐานของครัวเรือน จัดเรียงตามค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยต่อคน ปี พ.ศ. 2564

ชั้นเศรษฐกิจฐาน	ภาษีเงินได้ (บาท)	ภาษีเงินได้สะสม
1	53,821,362	0.02%
2	37,049,006	0.03%
3	796,563,626	0.26%
4	936,072,817	0.54%
5	3,905,872,210	1.70%
6	7,142,614,705	3.81%
7	10,313,985,686	6.86%
8	19,983,571,239	12.78%
9	49,333,012,486	27.39%
10	245,278,436,864	100%

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

ตารางผนวกที่ ก6. การกระจายของภาระภาษีสะสมตามชั้นเศรษฐกิจฐานะของครัวเรือน จัดเรียงตามรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อคน ปี พ.ศ. 2564

ชั้นเศรษฐกิจฐานะ	ภาษีเงินได้ (บาท)	ภาษีเงินได้สะสม
1	22,612,869	0.01%
2	82,098,814	0.03%
3	6,124,282	0.03%
4	52,945,666	0.05%
5	501,536,209	0.20%
6	1,125,813,392	0.53%
7	3,416,931,649	1.54%
8	8,499,287,029	4.06%
9	29,302,509,892	12.73%
10	294,771,140,198	100.00%

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

ภาคผนวก ข ผลการคำนวณของการกระจายภาระภาษีมูลค่าเพิ่ม

ตารางผนวกที่ ข1. ภาษีมูลค่าเพิ่มจากกรมสรรพากรที่จัดเก็บได้จริง จำแนกตามประเภทค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค
11 ประเภท ปี พ.ศ. 2556

(หน่วย: บาท)

ประเภทค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคที่ราชอาณาจักร ปี พ.ศ. 2556	
1. อาหารและเครื่องดื่ม (ที่ไม่มีแอลกอฮอล์)	237,057,379,715
2. เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์	12,664,507,989
3. ยาสูบ หมาก และยานัตถุ์ ฯลฯ	6,623,763,402
4. เครื่องนุ่งห่มและรองเท้า	28,987,405,522
5. ที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ภายในบ้าน	80,671,091,119
6. ค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา	6,088,400,375
7. ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล	29,125,451,537
8. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร	267,435,224,871
9. การบันเทิงและการอ่าน	5,311,376,023
10. การศึกษา	5,778,386,933
11. เบ็ดเตล็ด	18,302,012,514
รวม	698,045,000,000

ที่มา: คำนวณภาษีมูลค่าเพิ่มโดยคณะผู้วิจัยจากข้อมูลของรายงานสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี พ.ศ. 2556 ปรับเป็นสัดส่วนของรายได้รัฐบาลในส่วนของภาษีมูลค่าเพิ่มที่กรมสรรพากรจัดเก็บในปี พ.ศ. 2556

ตารางผนวกที่ ข2. ภาษีมูลค่าเพิ่มจากกรมสรรพากรที่จัดเก็บได้จริง จำแนกตามประเภทค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค
11 ประเภท ปี พ.ศ. 2564

(หน่วย: บาท)

ประเภทค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคที่ราชอาณาจักร ปี พ.ศ. 2564	
1. อาหารและเครื่องดื่ม (ที่ไม่มีแอลกอฮอล์)	282,710,835,004
2. เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์	15,082,439,691
3. ยาสูบ หมาก และยานัตถุ์ ฯลฯ	7,889,889,198
4. เครื่องนุ่งห่มและรองเท้า	34,546,740,266
5. ที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ภายในบ้าน	96,126,325,651
6. ค่าตรวจรักษาพยาบาลและค่ายา	7,264,713,029
7. ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล	34,693,656,532
8. ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร	318,522,475,795
9. การบันเทิงและการอ่าน	6,340,851,321
10. การศึกษา	6,902,910,844
11. เบ็ดเตล็ด	21,706,162,669
รวม	831,787,000,000

ที่มา: คำนวณภาษีมูลค่าเพิ่มโดยคณะผู้วิจัยจากข้อมูลของรายงานสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี พ.ศ. 2564 ปรับเป็นสัดส่วนของรายได้รัฐบาลในส่วนของภาษีมูลค่าเพิ่มที่กรมสรรพากรจัดเก็บในปี พ.ศ. 2564

ตารางผนวกที่ ข3. ภาวะภาษีเฉลี่ยต่อปีของครัวเรือน จำแนกครัวเรือนเป็น 10 ชั้นเศรษฐกิจฐานะ จัดเรียงตามลำดับค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่อคนหัวรชาอาณาจักร
ปี พ.ศ. 2556

(หน่วย : บาท)

ชั้นเศรษฐกิจฐานะ	อาหารและเครื่องดื่ม (ไม่มีแอลกอฮอล์)	เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์	ยาสูบ หมาก และยานัตถุ์ ฯลฯ	เครื่องนุ่งห่ม และเท้ารอง	ที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ที่บ้าน	ค่าตรวจรักษาพยาบาล และค่ายา	ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล	ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร	การบันเทิงและการอ่าน	การศึกษา	เบ็ดเตล็ด	ภาวะภาษีมูลค่าเพิ่ม
1	2,922,483,024	117,980,199	91,898,064	220,204,209	907,597,654	45,139,131	398,826,069	1,490,224,714	25,051,840	56,511,317	87,318,201	6,363,234,423
2	3,685,242,700	161,497,198	101,342,448	340,103,827	1,132,010,754	66,019,026	451,809,086	2,088,592,237	36,776,387	70,679,128	119,212,948	8,253,285,739
3	4,163,534,948	200,727,239	130,877,280	418,530,109	1,297,257,561	73,828,133	495,522,074	2,581,205,480	50,773,265	76,323,184	160,103,747	9,648,683,021
4	4,689,468,418	234,818,785	143,040,884	472,705,320	1,463,320,353	86,392,078	551,416,261	3,371,738,839	64,288,100	105,805,819	210,649,587	11,393,644,444
5	5,234,152,370	303,507,974	188,597,695	567,715,506	1,673,809,168	120,861,878	618,618,741	4,424,844,739	85,520,830	116,096,226	365,434,239	13,699,159,365
6	6,008,115,090	337,501,121	201,194,772	638,725,480	1,952,685,639	129,541,237	693,551,336	5,717,940,439	109,635,517	130,978,843	330,665,450	16,250,534,924
7	6,913,831,872	372,501,473	194,213,552	697,035,836	2,163,222,963	151,406,995	769,513,505	7,012,293,579	128,521,490	152,344,336	539,860,411	19,094,746,011
8	7,820,878,397	431,799,167	228,149,183	902,998,930	2,459,551,705	191,233,698	878,080,480	8,660,337,065	172,553,736	190,577,854	743,381,250	22,679,541,466
9	8,791,158,438	440,118,893	225,900,061	1,139,218,213	2,771,360,728	261,765,415	1,096,744,376	11,599,926,575	239,959,249	250,322,690	806,906,780	27,623,381,417
10	10,994,685,743	670,343,197	205,470,272	2,089,185,909	5,013,677,922	446,231,251	1,567,993,824	22,121,972,135	458,660,475	342,713,922	1,363,230,999	45,274,165,651

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัยจากข้อมูลของรายงานสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี พ.ศ. 2556

ตารางผนวกที่ ๒4. ภาวะภาษีเฉลี่ยต่อปีของครัวเรือน จำแนกครัวเรือนเป็น 10 ชั้นเศรษฐกิจ จัดเรียงตามลำดับค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคต่อคนหัวราชอาณาจักร
ปี พ.ศ. 2564

(หน่วย : บาท)

ชั้นเศรษฐกิจฐานะ	อาหารและเครื่องดื่ม (ไม่มีแอลกอฮอล์)	เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์	ยาสูบ หมาก และยานัตถุ์ ฯลฯ	เครื่องนุ่งห่ม และเท้ารอง	ที่อยู่อาศัยและเครื่องใช้ที่บ้าน	ค่าตรวจรักษาพยาบาล และค่ายา	ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล	ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับยานพาหนะและบริการสื่อสาร	การบันเทิงและการอ่าน	การศึกษา	เบ็ดเตล็ด	ภาวะภาษีมูลค่าเพิ่ม
1	2,735,752,567	110,093,614	85,798,476	206,854,118	854,155,844	41,908,434	374,912,752	1,389,219,178	23,755,614	53,363,917	80,779,092	5,956,593,605
2	3,447,607,270	158,195,718	95,945,115	320,194,566	1,056,613,486	61,277,960	427,246,788	1,969,138,518	35,305,307	66,109,455	113,409,621	7,751,043,804
3	3,880,682,651	186,025,595	118,515,420	396,116,537	1,213,790,971	70,316,841	460,638,864	2,413,106,423	45,136,286	73,834,351	149,992,600	9,008,156,540
4	4,482,919,471	217,279,844	140,605,856	438,839,774	1,393,735,444	86,806,738	524,610,603	3,189,098,943	60,443,618	99,615,266	222,726,992	10,856,682,547
5	4,938,557,340	295,442,190	177,482,291	539,300,207	1,594,997,468	107,864,096	580,462,019	4,231,417,039	82,296,502	108,975,577	316,997,522	12,973,792,251
6	5,726,479,626	318,062,347	188,761,750	602,344,094	1,836,894,332	126,261,724	658,387,361	5,454,422,843	104,769,857	120,958,532	320,572,356	15,457,914,821
7	6,618,120,389	353,473,468	191,444,750	684,077,583	2,072,783,283	140,662,578	740,745,009	6,705,029,966	124,198,796	146,935,960	522,952,790	18,300,424,571
8	7,451,777,939	410,220,685	215,676,409	842,807,594	2,343,249,590	183,396,222	834,312,813	8,219,656,503	171,057,265	182,263,519	733,046,026	21,587,464,566
9	8,420,558,312	417,903,119	214,663,190	1,081,814,998	2,645,550,937	253,080,425	1,046,144,926	10,964,405,084	220,435,918	242,038,668	713,411,561	26,220,007,136
10	10,569,858,294	642,093,570	197,369,491	2,008,419,323	4,801,772,113	425,826,514	1,503,590,016	21,118,309,257	439,576,137	328,731,679	1,300,182,353	43,335,728,749

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัยจากข้อมูลของรายงานสำรวจภาวะเศรษฐกิจและสังคมของครัวเรือน ปี พ.ศ. 2564

ตารางผนวกที่ ข5. สัดส่วนภาวะภาษีมูลค่าเพิ่มต่อรายได้ของครัวเรือน 10 ชั้นเศรษฐกิจฐานะ ซึ่งเรียงตามค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยต่อคน ปี พ.ศ. 2564

ชั้นเศรษฐกิจฐานะ	รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน (บาท)	ภาวะภาษีมูลค่าเพิ่ม (บาท)	สัดส่วนของภาวะภาษีมูลค่า เพิ่มต่อรายได้เฉลี่ยของ ครัวเรือน (%)
1	161,810.6899	3,571.2703	2.21%
2	184,612.4084	4,447.2197	2.41%
3	203,540.6441	5,244.3682	2.58%
4	233,114.5878	6,160.6006	2.64%
5	267,573.0462	7,185.2349	2.69%
6	301,008.8576	8,462.8086	2.81%
7	343,885.2225	9,693.9033	2.82%
8	384,409.3001	10,824.8564	2.82%
9	475,616.2582	13,105.2217	2.76%
10	726,861.6103	18,591.2734	2.56%

ที่มา: คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

ตารางผนวกที่ ข6. สัดส่วนภาวะภาษีมูลค่าเพิ่มต่อรายได้ของครัวเรือน 10 ชั้นเศรษฐกิจฐานะ ซึ่งเรียงตามรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ย ต่อคน ปี พ.ศ. 2564

ชั้นเศรษฐกิจฐานะ	รายได้เฉลี่ยของครัวเรือน (บาท)	ภาวะภาษีมูลค่าเพิ่ม (บาท)	สัดส่วนของภาวะภาษีมูลค่า เพิ่มต่อรายได้เฉลี่ยของ ครัวเรือน (%)
1	106,487.4118	4,393.3257	4.13%
2	156,134.8239	4,795.3179	3.07%
3	186,755.2956	5,580.3384	2.99%
4	216,457.6263	6,419.8589	2.97%
5	247,118.2946	7,193.0405	2.91%
6	282,874.5533	8,236.7119	2.91%
7	327,021.8316	9,427.6426	2.88%
8	374,925.4227	10,579.5293	2.82%
9	473,305.7686	12,719.0811	2.69%
10	911,603.2761	17,944.2012	1.97%

ที่มา : คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

ตารางผนวกที่ ข7. สัดส่วนภาระภาษีมูลค่าเพิ่มต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือน 10 ชั้นเศรษฐกิจฐานะ ซึ่งเรียงตามค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยต่อคน ปี พ.ศ. 2564

ชั้นเศรษฐกิจฐานะ	ค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือน (บาท)	ภาระภาษีมูลค่าเพิ่ม (บาท)	สัดส่วนภาระภาษีมูลค่าเพิ่มต่อค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือน (%)
1	124,099	3,571	2.88%
2	148,712	4,447	2.99%
3	166,678	5,244	3.15%
4	189,805	6,161	3.25%
5	214,956	7,185	3.34%
6	244,576	8,463	3.46%
7	276,984	9,694	3.50%
8	306,162	10,825	3.54%
9	369,792	13,105	3.54%
10	552,383	18,591	3.37%

ที่มา : คำนวณโดยคณะผู้วิจัย

ตารางผนวกที่ ข8. สัดส่วนภาวะภาษีมูลค่าเพิ่มต่อค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคของครัวเรือน 10 ชั้นเศรษฐกิจฐานะ ซึ่งเรียงตามรายได้ทั้งสิ้นเฉลี่ยต่อคน ปี พ.ศ. 2564

ชั้นเศรษฐกิจฐานะ	ค่าใช้จ่ายโดยเฉลี่ยของครัวเรือน (บาท)	ภาวะภาษีมูลค่าเพิ่ม (บาท)	สัดส่วนของภาวะภาษี มูลค่าเพิ่มต่อค่าใช้จ่ายโดย เฉลี่ยของครัวเรือน (%)
1	142,060	4,393	3.09%
2	155,118	4,795	3.09%
3	174,960	5,580	3.19%
4	195,396	6,420	3.29%
5	214,087	7,193	3.36%
6	239,329	8,237	3.44%
7	271,043	9,428	3.48%
8	301,051	10,580	3.51%
9	363,108	12,719	3.50%
10	538,069	17,944	3.33%

ที่มา : คำนวณโดยคณะผู้วิจัย